

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 <http://www.kurier-poranny.com/niwa/>

№ 23 (2352) Год XLVI

Беласток 10 чэрвяня 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Акцыя супраць каруць

У мікрараёне Пяста ў Беластоку 27 мая адбыўся палітычны хепенінг. Яго арганізаторамі выступілі Аntyкарупцыйная кааліцыя няўрадавых арганізацый, Дом культуры „Захэнта” і газета „Wieści Podlaskie”. Спаканне началося а 15 гадзіне, аднак ужо ад самога ранку можна было занесці свой подпіс на спісак праціўнікаў каруць і пад лістом палітыкам. Подпісы з лістом будуть перададзены ў Сейм. У пісьме падпісанты звяртаюцца да правячых і апазыцыйных палітыкаў прыняць канкрэтныя меры па супрацьдзеянні каруць.

Дом культуры „Захэнта” сарганізаваў аntyкарупцыйную акцыю разам з пра-моцый палітычных партый — Уніі пра-цы і Саюза левай дэмакратыі. Маладыя працтвальнікі СЛД раздавалі праграм-ныя ўлёткі, расхвалвалі сваю партыю лозунгамі тыпу: „Саюз маладой левай дэмакратыі заўсёды на ўздыме, заўсёды наперадзе, заўсёды пераможны”.

Адным з пунктаў праграмы была раз-мова (лепш сказаць маналог) віцэ-презі-дэнта Беластока Багуслава Дэмбскага пра беластоцкую гарадскую управу. Павод-ле працоўцы, каруць ў найвышэйшых установах Беластока не існуе, аднак такія акцыі маюць сэнс, бо пры сённяшнім за-канадаўстве праблема гэтая датычыць чыноўнікаў ніжэйшага рангу, якія хочуць дарабіць да малой зарплаты, або робяць гэта па прывычкы. Віцэ-презідэнт сказаў яшчэ, што трэба штосьці зрабіць, каб чы-ноўнікам не аплачвалася браць хабар, значыць, павялічыць ім заробак.

Перад Домам культуры гандляры расставілі свае ларкі з цукеркамі, вырабамі з драўніны і півам пад лозунгам „малая гастрономія па цэнах ПНР”. Быў кірмаш танных кніжак „за залатоў-ку”, прыбытак з якога папоўніў Фонд дапамогі хворым дзесяцям.

Арганізаторы правялі яшчэ кароткія курсы асертыўнасці: як рашуча сказаць „Не!” і жартайлівую размову на тэму як дбаць пра чыстыя руکі ў палітыцы.

Мерапрыемства было прысвечана да-рослым, аднак удзельнікамі яго былі ў пераважнай большасці дзеци. Малышы змагаліся ў конкурсах ліцця вады, баях за крэсла, на найбольшы мыльны пузыр і іншыя. Сваю творчасць паказалі мала-дывы артысты з мясцовага Дома культуры. Галоўным пунктам хепенінгу было выступленне гурту „Новая імперыя”, які выконваў музыку дыска-пола.

Мерапрыемства праходзіла ў рамках агульнапольскай аntyкарупцыйной праграмы Хельсінскага фонду правой чалавека, Transparency International і Фонду імя Стэфана Баторыя. Аднак не знайшла яна шырэйшага водгuku сярод жыхароў горада і мікрараёна Пяста. За-інтыгаваныя гучнай музыкай людзі выходзілі з дамоў і, несвядомыя мэты імпрэзы, ахвотна падпісваліся пад лістом супраць каруць.

Паўліна ШАФРАН

З інаўграцыйным канцэртам выступіў Маскоўскі дзяржаўны хор.

Фота Збігнева ДЗВАНКОЎСКАГА

Юблейны фестываль

Аляксей МАРОЗ

У час адкрыцця XX Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі ў Гайнайцы, які назвалі сёлета „Фестывалем пя-ючай душы”, адчуваўся яго юблейныя харектар. На ўрачыстасць, якая адбылася 27 мая г.г. у Свята-Троіцкім саборы ў Гайнайцы прыбыў мітрапаліт Варшаўскі і ўсіе Польшчы Сава, а пастаянны патранат над Фестывалем узяў прэзідэнт Аляксандар Кваснёўскі. У Гайнайскім доме культуры адбылося адкрыццё выступаў „XX гадоў Міжнароднага фестывалю царкоўнай музыкі ў Гайнайцы”, на якой паказваецца гісторыя мерапрыемства. Сёлета ў Гайнайцы выступаюць хоры — лаўрэаты мінулагодніх фестываляў.

Фестываль распачаўся багаслужбай, якую ўзначаліў мітрапаліт Сава, выступленнем гаспадароў і запрошаных гасцей ды канцэртам мінулагодніга лаўрэата — Маскоўскага дзяржаўнага хору пад кіраўніцтвам Андрэя Кажэўніка.

Першы канцэрт, які адбыўся дваццаць гадоў назад меў вызначаную мэту — паказаць усім людзям царкоўны спеў, душу праваслаўя. У час царкоўнага спеву спалучаемся з нашым першавобразам, Тварцом, а хто спявает, моліцца двойчы. Самае важнае ў час спеву — хваліць ад душы Бога, нашага Тварца, а мастацтва ў царкоўнай музыцы з'яўляецца справай важнай, але другараднай, — сказаў мітрапаліт Сава.

Дырэктар Фестывалю Мікола Бушко — член Рады фестывалю, якая арганізуе мерапрыемства ў гэтым годзе, сказаў пра юблейныя харектар сёлетняга мерапрыемства, прыпамінаючы арганізатораў Дзён царкоўнай музыкі ў 1982 годзе, якімі, апрача Міколы Бушко, былі айцы Міхаіл Негярэвіч і Юрый Шурбак. Запрапанаваў ён хвілінай цішыні ўшанаваць пакойных арганізатораў фестывалю, між іншым, на-

стаяцеля Гайнайскага прыхода а. Антонія Дзевятоўскага і настаяцеля прыхода ў Новаберазове а. Сяргея Стальбоўскага. Дырэктар Мікола Бушко прывітаў запрошаных гасцей, у першую чаргу ўладыку Саву, епіскапа Гайнайскага — Мірана, і Бельскага — Грыгорыя і праваслаўнае духавенства. Фестываль удастоілі пасол Рэспублікі Беларусь у Польшчы Мікалай Крэчка і консул Генконсульства РБ у Беластоку Аляксандар Каракун. Присутнічалі паслы Сейма Владзімеж Цімашэвіч, Сяргей Плева, ваявода Крыстына Лукашук, якая зачытала пасланне ад прэм’ер-міністра Ежы Бузка, віцэ-маршалак Падляшскага ваяводства Эдвард Шчэпаноўскі, і галоўны рэдактар „Газеты выбарчай” Адам Міхнік. Дарадчык прэзідэнта Аляксандра Кваснёўскага Ежы Высакінскі паведаміў, што прэзідэнт упершыню ўзяў пастаянны патранат над мерапрыемствам таго харектару і зачытаў ад яго ліст.

Арганізаторы запрасілі ў сабор войтаў, радных самаўрадаў і кіраўнікоў розных установ ды падпрыемстваў. Вернікі слухалі спеву, стоячы звонку храма.

Дваццацігадовы юблей — асаблівая нагода для падвядзення вынікаў — якім быў, ёсць і можа стаць фестываль. Гэта асаблівая школа для парадаў хораў, — заяўлюе бурмістр Гайнайкі Анатоль Ахрыцюк, адзначаючы, што мерапрыемства пропагандуе горад, Гайнайшчыну і Падляшскую ваяводства ў Польшчы і замежжы.

[працяг 8]

У кожнай хаце творца

Аўтараў у нас многа. Прэзентуюць яны ў асноўным творы з саломы, сена і бярозавага хворасту. Вялікія па форме творы з бярозы, напрыклад, зубры, алені, казлы, выканалі Вольга і Фёдар Несцерукі з Крывятыч, а меншыя прадметы — Валянціна і Пётр Корзуны з Міклашоў. Вырабы з сена — козлікі, вожыкі, чарапахі, конікі — вырабляе спадарыня Крупа з Кашалёў.

[саматужнікі 3]

Пра пачатак вайны

Стан падрыхтоўкі Савецкага Саюза да вайны прадставіў вядомы ў Беларусі даследчык па справах сталінскіх рэпрэсій Ігар Кузняцоў. Колькасцю салдат, а нават убраення савецкай арміі перавышала нямецкія сілы. Але былі яны сканцэнтраваныя блізка нямецкай мяжы, што выключала абарончыя дзеянні.

[канферэнцыя 4]

Ці ставім на сваё?

Вядома, галоўныя цяжкі нацыянальна-навторчай працы выпадае на настаўнікаў беларускай мовы. Яны — нацыянальная эліта школы. У „тройцы”, пра што гаварылася ў артыкуле Аляксея Мароза, яны стараюцца рабіць шмат, на ўроках і па-за імі, кожны паводле свайго талену і магчымасцей.

[іхольніцтва 5]

Свята ў Андрыянках

У Андрыянках яшчэ працуе пачатковая школа. Пані солтыс хваліцца планамі пракладкі водаправодца. Рамонту, а прынамсі тынку патрабуе будыннак пажарнага дэпо, у якім змяшчаецца таксама вясковая святліца. Але пакуль няма за што.

[вёска 8]

Люблю я край...

Пачаў пісаць у пачатковай школе. Пасля ў прафесійнай быў, у Беластоку. З Сілезіі, дзе шахцёрам ды гутнікам быў, вершы прысылаў, да 1959 года. У Меляшках іншы Валодзя Дарашкаў ішоў, дык той ганарыўся, што быццам бы гэта яго друкуюць. Але ганарыры мame, Соньцы, ішлі па пошце.

[устада 8]

Позірк на Гайнайку

Чыгуначны вакзал амаль пусты. Баяюцца глянуць на расклад цягнікоў, бо якія ж цягнікі, думаю, могуць ездзіць у Гайнайку пасля скасавання навакольных ліній. Перамагаюць, аднак, і бачу з радасцю, за дзяржаўным гімнам, што Гайнайка яшчэ не памерла.

[назіранні 11]

Беларусь — беларусы

Перад прэзідэнцкімі выбарамі

30 мая ў сядзібе Фонду імя Стэфана Баторыя ў Варшаве адбылася сустрэча, прысвечаная ўмовам дзеяння беларускіх няўрадавых арганізацый (НДА) пе-рад сёлетнімі прэзідэнцкімі выбарамі.

Спачатку Іна Кулей прадставіла Указ прэзідэнта Лукашэнкі н-р 8 ад 12 сакавіка г.г. Згаданы ўказ паставіў беларускія НДА ў яшчэ цяжкайшыя ўмо-вы дзеяння, чым дагэтуль. Уся дзяржаўная актыўнасць накіравалася на зніштажэнне незалежных арганізацый. Дзяржаўнае тэлебачанне ablіvaе брудам НДА, адбываецца крадзеж „невядомымі людзьмі” іхній тэхнікі. На-прыклад, у канцы студзеня г.г. былі ўкрадзены шэсць камп’ютэрэй, мадэм і друкарка. У тэлебачанні аб’явілі, што знайшлі злачынцаў, а пакрыўджаным прыслалі паведамленне, што следства спынена і зладзеі невядомыя. Вядуцца доўгатэрміновыя праверкі НДА рознымі кантрольнымі органамі, што ад-рывае арганізацыі ад сур’ённых спраў. І да гэтага ўсяго 12 сакавіка паявілася „гільяціна н-р 8” — указ „Аб некаторых мерах дасканалення спосабаў ат-рымання і выкарыстоўвання беззваротнай замежнай дапамогі”.

Указ адносіца толькі да няўрадавых арганізацый і рэзка абмяжоўвае сферу іх дзеянасці. Каб прынесьці замежную дапамогу, трэба яе спярша зарэгістраваць у адной з сямі вызначаных Лукашэнкам устаноў. Напрыклад, у Брэсце не маглі ў пару забраць з таможні прывезенай з Германіі гуманітарнай харчовай дапамогі. Валюту трэба ў тэрміне пяці дзён здаць на беларускі банкавы раахунак. Не датычыць гэта грошай, якія ўвозяцца з дзяржаў, з якімі Беларусь звязана та-можным саюзам. Указ вызначае не толькі дзялянкі, у якіх замежная дапамога можа быць выкарыстана, але і тыя мэты, на якія нельга туго дапамогу кіраваць. Нельга яе выкарыстоўваць на падтрымку дзеянасці скіраванай на змену канстытуцыйнага парадку Рэспублікі Беларусь, захоп дзяржаўнай улады, прапагандаванне вайны, падбухторванне да нянявісці. Але не толькі гэта — замежную дапамогу, напрыклад, нельга кіраваць на вядзенне семінараў і іншых форм масавай асвет-

ніцкай дзеянасці; значыць, тae дзеянасці, якою акурат займаюцца няўрадавыя арганізацыі.

За парушэнне ўстаноўленых „гілья-цінай” межаў прадбачваюцца канфіскацыі дароў і грашовыя пакаранні: фізічных асоб велічынёю да двухсот мінімальных зарплат і юрыдычных асоб — да трохсот мінімалак; беларуская мінімалка роўная 4,47 амерыканскага долара. Значыць асобы, якія не запасіліся нейкай чыноўніцкай паперкай, могуць быць пакараны штрафам размерам у 900 або 1 300 долараў — гэта яшчэ трэба прымеркаваць да беларускіх грашовых рэаліяў.

Няўрадавыя арганізацыі выступілі ў Канстытуцыйны суд з пералікам пунктаў новага закона, супярэчлівых Канстытуцыі. Падкрэсліваюць яны таксама, што ўказ у адносінах да замежных грантадаўцаў пярэчыць іх права выби-раць мэты дапамогі.

Указ ударыў у арганізацыі, якія займаюцца экалагічнай і сацыяльнай дапамогай. У яшчэ больш складаныя аб-ставіны паставіў праваабарончыя арганізацыі, якія і дагэтуль у беларускіх умовах працавалі амаль паўлегальна, змагаючыся за свабоду слова і права чалавека.

Алесь Бяляцкі прасіў польскія сродкі масавай інфармацыі ўключыцца ў нагляд за ходам прэзідэнцкіх выбараў у Беларусі, якія прайдападобна адбудуцца 9 верасня г.г. Дата выбараў у Беларусі больш абшырная, бо складаюць яе пяць дзён датэрміновых выбараў і адзін дзень тэрміновы. Праваабарончыя арганізацыі спадзяюцца, што журналісты дапамогуць раскрыць перад грамадскасцю выбарчыя фальсіфікацыі, якім спрыяе такі парадак правядзення выбараў. Невядома, ці будуць афіцыйныя замежныя назіральнікі, бо ў апошнім часе з боку беларускіх улад рэзка ўзмацніліся атакі на старшыню Кансультатыўна-назіральнай групы АБСЕ Ганса-Георга Віка. А гэта сведчыць аб тым, што пра вынік прэзідэнцкіх выбараў у Беларусі рыхтуюцца вырашаць не тыя, што будуць галасаваць, але тыя, што будуць лічыцца „галасы”.

Аляксандр Вярбіцкі

На выстаўцы ў Гданьску

Высокі ўзровень майстэрства і вы-танчаная манера выканання былі адзна-чаны ў работах вядомых беларускіх ма-стакоў, выкладчыкаў Беларускай ака-дэміі мастацтваў Валянціны Сідаравай і Уладзіміра Зянкевіча на выстаўцы ў Гданьску.

На адкрыцці выстаўкі прысутнічалі прадстаўнікі консульскага корпуса, мясцовыя улады, мастакі інтэлігенты, а таксама члены Паморскага аддзела Таварыства „Польшча-Беларусь”, Беларускага культурна-асветнага аўяднання „Хатка”, журналісты паморскіх сродкаў масавай інфармацыі.

Маршалак Паморскага ваяводства Ян Зарэмскі ў сваім прывітальнym пісьме адзначыў: „Прыемна, што сталіца нашага рэгіёна стала месцам прэзен-тацыі дасягненню багатай беларускай

культуры. Цяперашняя выстаўка — значная падзея ў культурным жыцці Гданьска, яна будзе садзейнічаць раз-віццю добрых адносін паміж Памор-скім рэгіёнам і Беларуссю не толькі ў сферы культуры, але таксама навукі і эканомікі”.

Польскія паклоннікі мастацтваў твор-часці мелі магчымасць да 4 чэрвеня на-ведваць выстаўку, сарганізаваную Генеральным консульствам Беларусі ў Гданьску і Паморскім аддзелам Таварыства „Польшча-Беларусь”. Беларускія мастакі, акрамя таго, мелі магчымасць сустрэцца з колегамі з Гданьскай акадэміі мастацтваў і аблеркаваць пыт-тні супрацоўніцтва, у тым ліку і ад-мену группамі студэнтаў і выкладчыкаў.

Аліна Грышкевіч

БЕЛТА, 21.05.2001 г.

Спецыфічныя рациі мінскага палеміста

Для мяне, пільнага назіральніка за грамадскім жыццём у Беларусі, краіна гэтая бачыцца як высаходная краініца беларускай культуры і мовы. Тому мяне не ўразіла краіны, стаўленне Сакрата Яновіча да тамашніх рэалынасці, якое пісьменнік вы-явіў у артыкуле „Рэзервация Беларусь” на старонках варшаўскай штодзёнкі „Газета выбарчая”. Паколькі пра беларускія будні даведваюцца сістэмнічна з розных краін, цалкавітай неспадзейкай для мяне быў адкрыты ліст Алега Трусава, адрасаваны Сакрата Яновічу („Ніва” н-р 17 ад 29 красавіка 2001 г.).

Краіны, пазіцыі Сакрата Яновіча палеміст пачаў з прынцыпам вылучэння кі-руючых кадраў цэнтральнага ўзроўню, ім-кнучыся на прыкладзе становішча беларусаў у міжваеннай Польшчы даказаць, што нацыянальнасць чыноўнікаў цэнтральнага дзяржаўнага апарату не мае істотнага значэння для яго стаўлення да спраў кіру-емага ім грамадства. Шкада, што Алег Трусаў пры нагодзе не прыпомніў лёсы беларускамоўных кіруючых кадраў у БССР.

У справе існавання або адсутнасці беларускага народа аўтар адкрылага ліста спасылаецца на заяву Францішка Багушэвіча аб існаванні беларускай нацыі. На думку палеміста, аб існаванні беларускага народа сведчыць таксама мільён грамадзян, якія ў рэферэндуме 1991 года выка-залися за незалежную Беларусь. Ці ж можна змешваць дзе розныя справы: этнічна-нацыянальную тоеснасць з дзяржаўнай прыналежнасцю? За незалежнасць Белару-сі галасавалі таксама небеларусы.

Аб адмоўным, а часам нават пагард-лівым, стаўленні большасці жыхароў не

толькі сталіцы Беларусі, у тым ліку прад-стаўнікі дзяржаўнай адміністрацыі, да беларускай мовы даведваюцца адразу на граніцы, а потым у час пакупак, напры-клад, у кнігарнях, дзе беларускамоўных клиентуў лічыцца дзівакамі.

Прыведзеныя Алегам Трусавым даныя аб беларускамоўным школьніцтве (31 беларуская школа ў гарадах, з іх 5 у Мінску) выразна сведчаць, што дзяцінка ўно не-вялікай колькасці тамашніх дзяцей і да-растаючай моладзі. Адным словам: **са-праўдныя беларусы ў сваёй краіне з'яўляю-ща меншасцю!** А паколькі этнічная меншасць амаль усюды прыгаворана на растваражэнне ў акружаючай яе большасці, акрэсленне Сакратам Яновічам нацыя-нальнага становішча ў Беларусі адсутнасцю там беларускага народа, прынамсі ў гарадах, блізкае праўды. За нядоўгі час (можа пры пару пакаленнях) можа адбыцца знікненне не толькі саветызаванай, але якой-небудзь беларускай нацыі на сваёй роднай зямлі. І не адменіць гэтага факт, што тысячы ці дзесяткі тысяч інтэлектуа-лаў ці звычайных „homo sovieticus” кары-стаюцца штодзень беларускай мовай або трасянкай. Указаванне аўтарам ліста на падобную, а можа яшчэ больш складаную моўную ситуацію ў Крынках ці Бе-ластоку не мае сэнсу, паколькі гэтыя мяс-цовасці знаходзяцца ў Польшчы, а не ў Беларусі, а іх жыхары складаюць мен-шасць сярод польскага насельніцтва.

Магчыма, што тое, абы чым аўтар ад-крылага ліста хадеў пахваліца чытчам, поўнасцю заслугоўвае звання „белару-скай рэзервациі”. А гэта значыла б, што ў Беларусі ёсьць яшчэ што аховаць. А мо-не зусім высаходзіць тамашня краініца беларускай мовы і культуры?

Міхал ЗАНЧЭУСКІ

Абавязковы паліцэйскі канвой

Польшча ў аднабаковым парадку ўя-вала абавязковы паліцэйскі канвой для аў-тамабіляў, якія грамадзяне Беларусі і Расіі набылі ў Заходній Еўропе. Кошт па-слугі — 150 долараў ЗША за кожную ма-шыну. Гэтак польскія ўлады думаюць за-сцерагчы ўладальнікаў іншамарак ад на-падаў міжнародных бандыцкіх груповак — але за гроши саміх шафёраў.

Для любога вадзіцеля, які набывае аў-тамабіль за мяжой, самай небяспечнай часткай дарогі традыцыйна лічыцца Польшча. Вось ужо 10 гадоў рэкт стала спадарожнічае перагоншчыкам з Расіі і Беларусі. Але адметна і тое, што пера-важная большасць крымінальных груповак — таксама беларуска-расійская.

Рэакцыя шафёраў, якія цяпер будуть вымушаны змірыцца з дадатковымі вы-даткамі, пераважна адолькавая. Боль-шасць гатовыя рызыковаваць — спадзяю-ца, што калі дарогай каго і абраюць, то не яго.

У консульскім аддзяленні РП у Мінску па-звердзілі: жорсткі заход абумоўлены не толькі выпадкамі нападаў на аўтамабілісту, але яшчэ і тым, што на польскай тэрыторыі незаконна застаецца шмат аў-тамабіляў, афіцыйна забароненых да ўвозу паводле года выпуску (старэйшыя за 10 гадоў). Цяпер кожны сродак руху

будзе пад пільнай увагай польскай мыт-ні ды паліцыі.

Сам механізм транзіту наступны: на-нямецка-польскай мяжы фармуецца аў-такалона (ад 10 да 20 адзінак) і ў супра-ваджэнні паліцэйскага эскорту рушыць да беларускай мяжы. Пазбегнуць прыму-совай працэдуры амаль немагчыма. Уся-лякія падобныя памкненні будуть штра-фавацца.

Ахвотных зэканоміць, якія вырашаюць ехаць праз Чэхію, чакае расчараванне: там абавязковая транзітная віза, а далейшы шлях праз Украіну не выключае су-стрэчы з тымі ж „бесправоўнымі” банды-тамі, якія паціху сышодзяць з Польшчы.

У беларускім мытнім камітэце прагна-зываюць, што на некаторы час актыўнасць на польска-беларускім напрамку прыціхне. Выключэнне складаць, бадай, тыя, хто збіраецца па дарагі машыны і для каго бяспека важнейшая за 150 долараў.

Да таго ж, упарты ходзяць чуткі, што ў выпадку паглыблення інтэграцыйных працэсаў мытныя платы Расіі і Беларусі могуць выраўнацца, а для беларусаў гэта значыць як мінімум трохразовая падвы-шэнне коштаў за мытнае афармленне.

Ігар КАРНЕЙ, Мінск
Беларуская служба Радыё Свабода
www.svaboda.org

Тэракт на тэрыторыі амбасады Расіі

30 мая ўначы на тэрыторыі амбасады Расійскай Федэрацыі ў Беларусі прагучай адзін з дзвюх. Двою невядомых мужчины перакінулі праці плот гранату. Ніхто з супрацоўнікаў амбасады не пацярпей. Міліцыя не прызнае факта тэрарыстычнага акта, аднак ужо супрацоўнікі МУС пачалі апытаць сведкаў, якія пражываваюць ля амбасады.

Пакуль нельга ацаніць што гэта было — тэракт ці правакацыя. Ясна толькі, што дзеянні невядомых прымеркаваны да са-

міту СНД, які 31 мая адкрыўся ў Мінску.

Нагадаем, што вясной 1997 года, пад-час піку інтэграцыйных адносін беларус-кіх і расійскіх улад тэрыторыя амбасады Расіі ў Беларусі падверглася абстрэлу з аўтамата.

Міжнародны каардынатор Хартыі '97 Андрэй Санікаў лічыцца, што выbuch — гэта адкрытая правакацыя ўлад, якую можа паслужыць падставай да ўзмацнення эпрэсіі супрацоўнікаў апазіцыйных сіл.

Хартыя '97, 31.05.2001 г.

Трагедыя хворых людзей

Пажар, які 24 мая г.г. успыхнуў у Доме сацыяльнай дапамогі ў Белавежы, знішчыў трэцюю частку будынка. Шчасліва ўдалося вывесці і вынесці 60 жыхароў дома — патрабуючых пастаяннай апекі старэйшых і хворых людзей. Найбольш хворых перавезлі ў Гайнайскую бальніцу, іншых размясцілі ў інтэрнаце Комплексу лясных школ або адвезлі сем'ям. Агонь знішчыў маё масць вартасцю ў 700 тысяч злотых.

— Пажар узник у будынку н-р 1, ад вуліцы Лясная, у месцы, дзе працевалі работнікі беластоцкага прадпрыемства „Эльтэб”, якія крылі бляхай дах. Следства павінна высветліць прычыну пажару, — заявіў дырэктар Дома сацыяльнай дапамогі ў Белавежы Мікалай Галёнка.

Першымі на месца прыбылі мясцовыя пажарнікі, а за імі пажарная каманда з Гайнайкі, якую паведамілі каля паловы чацвёртай пасля абеду. У той час толькі ў адным месцы ішоў дым, але персанал дома і вучні Комплексу лясных школ, якія прыбеглі з інтэрната, пачалі выводзіць насельнікаў дома і выносіць мэблю.

— Калі мы сталі эвакуіраваць жыхароў, на калідорах было многа дыму і лілася вада, якою пажарнікі тушылі агонь. Людзі хацелі забіраць свае асабістыя рэ-

чы, але не было на гэта часу. Напэўна моцна перажылі яны пажар, але ніхто не пасрэдна ад яго не пацярпеў, — сказаў дырэктар Мікалай Галёнка. — Пажар узник у частцы будынка ацепленай пілавіннем з вапнам. Цяжка было яго тушыць вадой, пажар паволі распаўсюджваўся. Пачалі мы выносаць мэблю і перавозіць яе ў склады мясцовага надлясніцтва.

З'явіліся пажарныя каманды з Гайнайскую павета, а пасля машыны з пад'ёмнымі кранамі з Беластока, Бельска-Падляшскага і Сямітыч.

На месцы пажару пачалі збірацца жыхары Белавежы і навакольных мясцовасцей. Частка іх разам з персаналам, вучнямі і працаўнікамі надлясніцтва дапамагалі выводзіць пацьентаў і выносіць мэблю. Лявон Федарук і Юрый Лаўрыш на сваіх мікрааутобусах разам з машынай хуткай дапамогі вазілі найцяжэй хворых жыхароў дома ў Гайнайскую бальніцу. З капліцы вынеслі іконы і Святых дары.

— Яшчэ да восьмай гадзіны пажар было відаць толькі ў адным месцы і там, у галоўным, тушылі яго пажарнікі, — сказаў Ян Шпаковіч з Белавежы. — На падставе дыму з вокнаў можна было дадумашча, што пажар усярэдзіне распаўсюджваецца.

Познім вечарам пажарнікі на пад'ёмных кранах пачалі зрывані дах, абрываць тынк з пілавіннем і па парадку гасіць пажар на некалькіх паверхах. Агонь быў патушаны перад поўначчу, але некалькі пажарных машын дзяжурыла ўсю ноч, датушвала тлеючыя месцы.

Радныя Гайнайскую павета выдзялілі 50 тысяч злотых на рамонт Дома сацыяльнай дапамогі ў Белавежы. Стараста зверненца за дапамогай да ваяводы.

У час пажару згарэлі 17 пакояў з мэбллю і асабістымі речамі жыхароў, праль-

ня і рэабілітацыйная зала, з якой паспелі вынесці рэабілітацыйную прылады і электронную апаратуру. У тушэнні пажару прымалі ўдзел 19 пажарных камандаў і 81 пажарнік.

— Суседнія дамы сацыяльнай дапамогі згадзіліся прыняць 15 нашых жыхароў. Астатніх плануем неўзабаве пасяляць у наш дом, калі толькі давядзем да парадку пакоі, — заявіў дырэктар Мікалай Галёнка.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

У Чаромсе і ў Тарэспалі

Калі адбыліся чарговыя звольненні з працы на Прадпрыемстве чыгуначнага рухомага саставу ў Чаромсе, прафсаюзная арганізацыя машыністу паслала прашэнне кіраўніку гміны, каб той стаў у іх абарону. Праблема ставілася не толькі на сесіі Гмінай рады, але і Павятовай у Гайнайцы. Заклік гайнайскіх радных (пасланы таксама ў Кракаў) быў адназначны: разважыць праблему звольненняў. Чаромхаўская дэпутаты інакш надумалі ратаваць чыгуначнікаў. Рашылі наладзіць контакт з перагрузачнай станцыяй у Малашэвічах і папыталаць што нельга накіраваць таварныя цягнікі праз Чаромху. Я прапанаваў войту, што займуся гэтай справай як былы чыгуначнік, паколькі мой колега працуе ў Малашэвічах начальнікам.

Паехаў я ў Тарэспаль у нядзелю, 20 мая. Калі сказаў сябруку з чым да яго завітаў, дык той так кажа:

— У Малашэвічах чыгунка ўпала. З пяцітыячнага калектыву работнікаў засталося за тысячу. З шасці перагрузачных пунктаў засталіся два. На адным крыху аўтамабіль ўдаводзіцца перагружаць, на іншым трохі кантэй-

нераў. Каб не газ, дык 20 прыватных суполак, якія яшчэ дыхаюць, даўно абанкруціліся. Але і тут праблема, — працягвае расказваць колега. — Чыгунка адштурхнула патэнцыяльных кліентаў. Закрыла большасць перагрузачных пунктаў ды павысіла стаўкі за перавозку да той ступені, што зараз 60 працэнтаў газу перавозіцца аўтацистэрнамі. Танней абыходзіцца. Чаромха не мае шанцаў на таварны рух. Не вернуцца добрыя шасцідзесятага гады, калі ў транзітным руху цягнікі стаялі ў чарзе на перадачу ў Саюз ад Мордаў па Навасады.

— А як у Тарэспалі з працай?

— У мінулым годзе заняпала прадпрыемства перапрацоўкі агародніны. Працу страцілі больш за сотню чалавек. Зараз заняліся яны гандлем папяросамі ды гарэлкай. Вядома, як пры граніцы. Так канцы з канцамі зводзяць. Чакаюць лепшага часу.

Развітаўшыся з сябруком, вяртаюся дамоў з пустымі рукамі. Нічога суцяшальнага не скажу войту і чаромхаўскім машыністам.

Уладзімір СІДАРУК

Бесперспектывная свініна

З 1998 года ў краіне скарачаецца пагалоўе свіней. У 1998 годзе свіны статак налічваў 19,3 млн., у 1999 г. — 18,9 млн., а ў 2000 г. толькі 17 млн. штук. Змяншаецца экспарт свінога мяса. Гэта адмоўная з'ява пачалася ўжо ў 1990 годзе. Раней Польшча славілася на амерыканскім і заходнім еўрапейскіх рынках шынкай, каўбасамі і кансервамі. Экспарт ажыўіўся толькі ў 1996 г., але па прычыне змены яго кірунку — у краіны былога СССР.

Бельскі павет займае ў свінагадоўлі апошнія месца ў Падляшскім ваяводстве. Агулам у павеце гадавецца 43 тысячи штук. Найбольш свіней тримаюць у Бельскай (9 600 штук), Арлянскай (8 900) і Бранскай (8 700) гмінах, найменш — у гміне Рудка (1 541) і гарадах Бельск і Бранск (па 1 600).

Рэнтабельнасць вытворчасці свінога мяса залежыць ад пароды жывёлы і корму. Перавага неўраджайных глеб не спрыяе вырошчванню кармавых культур, а ў выніку — нарыхтоўкі высакаякасных кармоў

у гаспадарках. Гэта абліжанае зацікаўленне сялян свінагадоўляй. Іншы адмоўны фактар — адсутнасць на тэрыторыі павета буйнога мясакамбіната. З гэтай прычыны мясцовая свініна не мае шанцаў трапіць на сталы спажыўцу з-за-за рэгіёна.

Нягледзячы на неспрыяльныя для свінагадоўлі ўмовы, на тэрыторыі Бельскага павета існуюць гаспадаркі, якія спецыялізуюцца ў вытворчасці свінога мяса. У Арлянскай гміне гадоўля свіней займаюцца кааператывы і адтуль адносна высокая пагалоўе. Шмат гадоў дзеянічалі тут вялікія кааператывы свінафермы ў Крывятычах і Орлі, але нядавна абанкруціліся. Свінаферму ў Шчытагах хоча купіць прыватны прадпрымальнік. У самой Орлі свіней тримаюць лічаныя сяляне, а яшчэ ў 1970-х гадах гадавалі іх 600 гаспадароў. Некалькі гадоў тому ў Орлі ліквідаваны быў мясны завод. Цяпер у ім прыватны прадпрымальнік выпускае пячэнне.

Андрэй НАЗАРЭВІЧ

У кожнай хаце творца

Выставка майстроў рукадзелля Арлянскай гміны адбылася ў Орлі 13 мая г.г. у час фэсту Беластоцкага радыё. З Тэрэсай АКУЛАЎ, супрацоўніцай Сельскагаспадарчай кансультацыі, гутарыць Міхал Мінцэвіч.

— *Хто паказае творы на выстаўцы?*

— Аўтараў у нас многа. Прэзентуюць яны ў асноўным творы з саломы, сена і бязрозавага хворасту. Вялікія па форме творы з бярозы, напрыклад, зубры, алені, казлы, выканалі Вольга і Фёдар Несцерукі з Крывятыч, а меншыя прадметы — Валянціна і Пятрэ Корзуны з Міклашоў. Вырабы з сена — козлікі, вожыкі, чарапахі, конікі — вырабляе спадарыня Крупа з Кашалёў. На выставе найбольш вырабаў з саломы, якія выконваюць жыхары Міклашоў: Антаніна і Уладзімір Палавянюкі, Кацярна Рыбак, Анна Кубай, Марыя Куна, і Рудутай: Анна і Пятрэ Троцы, Зоя Майстровіч, Надзея Трэска. У названых вёсках у кожнай хаце свой творца.

— *У чым заключаецца ваша дапамога сялянам?*

— Я сама займаюся з вясковымі жанчынамі і дапамагаю ім вырашыць сацыяльна-бытавыя пытанні. Падказываю сялянкам як добраўпарадкаўці ўсю сядзібу, як складзіраваць адходы, як зрабіць прыгожыя насаджэнні кветак і кустоў, фруктовых дрэў, як вырошыцца малавядомую ў нас агародніну і зёлкі. У мінулым годзе ў Орлі праводзілі я кулінарныя дэмансстрацыі, курсы па вырабе прадме-

таў са скуры. Гэтыя курсы фінансава ўспамагла Управа гміны.

— *Ці вы заўважаеце як змянілася вёска?*

— Я пачала працеваць у 1963 годзе і за гэты час вёска змянілася дыяметральна. Калісь мы пачыналі з рапынальнага харчавання, а цяпер дапамагаем ва ўсіх сферах вясковага жыцця.

— *Чым займаюца рукадзельнікі ў іншых рэгіёнах?*

— У іншых мясцовасцях рукадзельнікі выконваюць вырабы з драўніны: лыжкі, відэльцы, птушкі і іншыя дэкаратыўныя прадметы. Выставы рукадзелля, арганізаваныя ў Падляшскім ваяводстве, карыстаюцца самай вялікай папулярнасцю сярод народных творцаў у краіне. Чарговая выставка адбудзеца ў Тышяніні. Нядайна вырабы нашых саматужнікаў дэмансстраўваліся на выстаўцы ў Нямеччыне.

— *Як да вырабаў ставяцца самі рукадзельнікі?*

— Для большасці саматужнікаў гэта перш за ёсё дадатковы заробак. Але на выстаўках наведальнікі часта ставяцца да вырабаў як да твораў мастацтва. Не раз можна пачуць, што гэта не саматужнікі, але шэдэўры.

Фота Міхала МІНЦЭВІЧА

Аб генерале Уласаве

та Міхаіла Лукіна, але ён нават не захадзеў на гэту тэму гаварыць, сарваў з сябе бінты і адварнуўся да іх спіною.

У палаўні 1942 г. на Волхавскім фронце папала ў акружэнне 2-ая ўдарная армія. Большасці салдатам удалося з лёгкай зброй вырваша з акружэння. Камандуючы арміяй, генерал-лейтэнант Уласаў знаходзіўся ў вёсцы Пятніца, калі 13 ліпеня занялі яе немцы і ўзялі яго ў палон.

Андрэй Андрэевіч Уласаў нарадзіўся ў вёсцы Ламакіна Ноўгарадскай губерні ў сям'і селяніна. Закончыў духоўную семінарыю, а пасля рэвалюцыі — вышэйшую школу пяхоты, затым камандаваў ротай, батальёнам, палкамі і дывізіяй. Папаўшы ў палон, даў згоду супрацоўніцаў з немцамі і стаў на чале створанага немцамі Комітета освобождzenia народов России (КОНР). Праз нейкі час быў завербаваны былы сакратар райкома і камісар 32-й арміі, генерал-лейтэнант Георгій Мікалаевіч Жыленкоў, які стаў намеснікам А. Уласава і начальнікам яго штаба. Чарговым у Камітэт прыбыў былы камкор Дзмітрый Яўхімавіч Закутны, рэпрэсіраваны савецкай уладай. Далей быў завербаваны камбрыг Васілій Фёдаравіч Малышкін, якому саветы не прысвоілі генеральскага звання і аставілі хадзіць камбрыгам. Немцы павысілі яго да генерала-маёра. Пазней да А. Уласава прыбыў завербаваны і генерал-маёр Фёдар Іванавіч Трухін, які стаў намеснікам начальніка ўласаўскага штаба. Свой удзел у КОНР заявіў і палкоўнік авіяцыі Віктар Мальцаў, які быў рэпрэсіраваны і працаваў кірауніком санаторыя ў Ялце. Гэтыя кіраунікі Камітета ОНР вырашылі аперцыю на большым базісе. Г. Жыленкоў і Ф. Трухін, у нямецкіх генеральскіх мундзірах з трохкаляровымі рускімі нацыянальнымі стужкамі, паехалі да члена дынастыі, Кірылы Раманава, які пражываў

у прыгарадзе Парыжа. Але Кірыла не хацеў мець нічога супольнага са здраднікамі. Наогул руская эміграцыя да ўласаўскага КОНР аднеслася негатыўна і вынесла лозунг: „Пусть будзе лучше советская власть, но пусть немецкий сапог не топчет священную русскую землю!” І ў некаторых краінах, напрыклад, у Аргенціне, Бразіліі і ЗША, эміграцыя пачала збіраць фінансавыя сродкі на дапамогу Чырвонай Армії. Уласаўцы сталі арганізаць курсы антысавецкіх агітатарап, а ў лагерах ваеннопалонных — вербаваць дабравольцаў ва ўласаўскія батальёны. Завербавалі значную колькасць, але быў гэта ненадзейныя ваякі. Многія ўступілі толькі таму, каб не памерці ад голаду ў лагерах ваеннопалонных і многія іх уцяклі да партызан. Бачачы гэта, немцы некаторыя фарміраванні ўласаўцаў перакінулі на заход, супроць гатовячыхся да высадкі англіяноў. Ва Уласава засталіся дзве дывізіі і некалькі меншых фарміраванняў.

Да пачатку 1944 г. фарміраванні Уласава камплектаваліся на нацыянальной глебе, што паказвала салдатам як немцы імкнуща падзяліць народы СССР на меншыя, варожыя сабе часткі. А. Уласаў лепш знаў спосаб мышлення народу СССР і па яго прапанове ўсе фарміраванні быў аб'яднаны ў Рускую освободительную армию (РОА). Салдаты мелі толькі нацыянальныя паметкі на рукавах. Стварэнне адзінай арміі А. Уласаў матываваў тым, што „врага надо бить одним скатым кулаком, а не цараціть яго растопыренными пальцами”. 16 лістапада 1944 г. у Празе пачаўся вялікі з'езд сіх антысавецкіх ваенных і цывільніх сіл, якім кіравалі А. Уласаў, Г. Жыленкоў і Ф. Трухін. Былі апрацаваны звароты да народаў СССР і прыняты план ладу, які запануе ў Расіі пасля звяржэння савецкай улады. Я служыў у 49-ай савецкай арміі II Беларускага фронта, і калі мы стаялі ўжо над Одрам, нямецкія самалёты кідалі нам лістоўкі з „Маніфестам” ўласаўскага Камітета.

Катастрофа ўласаўцаў прыбліжалася

ся вельмі хутка і канчатковы разгром Трэцяга Рэйха быў спрэвай часу. Уласаўскі штаб прарабаваў уцячы да амерыканцаў. Андрэя Уласава 12 мая 1945 г. злавіў атрад пад камандаваннем капітана Міхаіла Якушава ў раёне горада Пільзена, у Чэхаславакіі, калі ён у аўтамашыне, прыкрыты коўдрамі, прарабаваў уцячы ў амерыканскую зону. Ф. Трухіна злавілі 7 мая ў гарадку Прывірам, Г. Жыленкову калі горада Інсбрука ўдалося ўцячы да амерыканцаў; туды ўцёк В. Малышкін калі горада Фюсена. Іх двух адставілі да амерыканскай разведкі ў Оберурзель. Д. Закутны таксама паспей ўцячы да амерыканцаў, але яны ў чэрвені 1945 г. выдалі яго савецкім уладам. Злавілі таксама палкоўніка Віктора Мальцаў і генерала Пятра Краснова. Прабыванне ў амерыканцаў Г. Жыленкова і В. Малышкіна высачыла савецкая разведка і яны змушаны былі іх выдаць савецкім органам, што было зроблена ўжо 1 мая 1946 г.

2 жніўня 1946 г. у „Ізвестіях” было апублікавана наступнае паведамленне: „На днях Верховный Военный Трибунал СССР рассматривал уголовное дело бывших генерал-лейтенантов — Андрея Андреевича Власова и Георгия Николаевича Жиленкова, бывших генерал-майоров — Фёдора Ивановича Трухина и Василия Фёдоровича Малышкина, бывшего комкора Дмитрия Ефимовича Закутного, бывшего полковника Виктора Ивановича Мальцаева и других, обвиняемых по статье 58 УПК СССР в измене Родине и ведении против СССР диверсионно-шпионской деятельности. Все обвиняемые признали себя полностью виновными в предъявленном им обвинении. Верховный Военный Трибунал СССР приговорил всех вышеизложенных обвиняемых к смертной казни через повешение. Приговор приведён в исполнение”. У 1947 г., у адзельным працэсе на такую ж кару быў асуджаны былы генерал і пісьменнік Пётр Мікалаевіч Краснов. Так закончылася эпапея ўласаўцаў.

Мікалай Капчук

У гады нямецка-савецкай вайны і пасля яе гучная была справа савецкага генерала А. Уласава, які, папаўшы ў палон, стаў супрацоўніцаў з немцамі. Пачаўшы 22 чэрвеня 1941 г. вайну супраць Савецкага Саюза, нямецкае камандаванне і Гітлер лічылі, што ім удаша разгроміць Чырвоную Армію на працягу 8-10 тыдняў. Але гэта не ўдалося. У 1942 г. ім ужо цяжка ваявалася і прыўд катастрофы змусіў гітлерераў змяніць тактыку. Палепшылі яны адносіны да пападаючых у палон савецкіх салдат, сталі на занятых тэрыторыях дазваляць ствараць нацыянальныя школы і г.д. Вырашылі таксама шукаць чалавека, які б узначаліў падрыўную дзеянісць супраць СССР. Белаэмігранты да гэтага былі непрыдатнымі, таму што былі надта старыя і не ведалі савецкай рэчаіснасці. Два нямецкія маёры, валодаючыя добра рускай мовай, прыйшли да ўзятага ў палон раненага камандуючага 19-й арміі генерала-лейтэнан-

Міфы і праўда пра пачатак вайны

Набліжаецца шасцідзесятая гадавіна нападу гітлероўскай Нямецчыны на Савецкі Саюз. З гэтай нагоды ў Беларусі запланаваны некалькі канферэнцыі і наўкувовых сустэреч для абмеркавання падзеі, якая ў грамадстве рэспублікі ўсё яшчэ выклікае вялікія эмоцыі. Адна з такіх канферэнцыяў прайшла 25-26 траўня ў Мінску. Яе арганізатарамі былі Мінскі і Дортмундскі Міжнародны адукацыйны цэнтры і Беларуское гісторычнае таварыства. Да ўдзелу ў канферэнцыі арганізатары, апрача вучоных, запрасілі ўсіх зацікаўленых тэмай II сусветнай вайны, у тым ліку і ветэранаў Савецкай Арміі.

Стан падрыхтоўкі Савецкага Саюза да вайны прадставіў вядомы ў Беларусі даследчык па спраўах сталінскіх рэпрэсій Ігар Кузняцоў. Колькасцю салдат, а нават узбраення савецкай арміі перавышала нямецкія сілы. Праблема ў тым, — гаварыў дакладчык, — што ўсе яны былі сканцэнтраваныя блізка нямецкай мяжы, што зусім выключала магчымасць ваеных дзеяній ў абарончага характару. Большасць авіяцыі саветы патрацілі ў першых гадзінах вайны. Іх самалёты нават не падняліся з зямлі. У гарнізонах не было боепрыпасаў для вінтовак, ні паліва для танкаў і аўтамабіляў. Афіцэры не мелі ніякіх планаў на выпадак паражэння ў першых днях вайны. Большасць генералаў і палкоўнікаў не мела акадэмічнай адукацыі. Пасля зніштажэння вышэйшай афіцэрскай кадры органамі НКУС

у 1937-1938 гадах, камандаванне дывізіямі і палкамі было даверана капітанам і маёрам, зусім непадрыхтаваным да новай ролі. Па віні Сталіна і партыйнага кірауніцтва Савецкі Саюз патраціў 27 мільёнаў сваіх грамадзян. Ніхто і ніколі не папрасіў у ахвяр прабачэння, а сталінскія злачынцы ніколі не былі абвінавачаны, — канстатаваў Ігар Кузняцоў.

Професар Гюнтэр Бракельман з Нямецчыны прадставіў ідэалагічны падставы гітлероўскай агрэсіі на Савецкі Саюз. У сапраўднасці, — паводле дакладчыка, — Гітлер рэалізаваў сцэнарый, змешчаны ў *Mein Kampf*, дзе перш за ўсё сцвярджалася, што для выжывання нямецкай нацыі патрэбна адпаведная прастора. Яна знаходзілася на ўсходзе, дзе ўраджайнія землі займалі славяне — людзі ніжэйшай цывілізацыі. Савецкі Саюз знаходзіўся пад камандаваннем яўрэйскай эліты, якая, — паводле Гітлера, — стварала найбольшую небяспеку для арыйскай расы. Саюз Нямецчыны з Савецкім Саюзам, — пісалася ў *Mein Kampf*, — магчымы толькі дзеля падрыхтоўкі да вайны. На практыцы, — падкрэсліў Бракельман, — усё, што Гітлер напісаў у пачатку трыццатых гадоў, і што мог прачытаць кожны жыхар Еўропы, ён рэалізавалаў, стаўшы канцлерам.

Даклад ніжэй падпісанага датычыў праблемы выкарыстання нямецкіх акупантамі міжнацыянальных канфліктаў у Заходній Беларусі для замацавання сваіх панавання.

Пачатак вайны з пункту гледжання расійскай гісторыяграфіі прадставіла супрацоўніца Інстытута гісторыі Расійскай акадэміі навук Ірына Пятрова. Яе вывады, аднак, не надта разыходзіліся з тым, што ўжо раней было сказана ў савецкай гісторыяграфіі.

Пасля чатырох дакладаў пачалася доўгая дыскусія, якая з-за прысутнасці генералаў і прадстаўнікоў грамадскіх арганізацый часам набывала характар мітынгу. Ветэраны гаварылі пра крыводушнасць Захаду, які падштурхваў Гітлера да вайны з Савецкім Саюзам, пра інтэрнацыяналістычную дапамогу Чырвонай Арміі Польшчы ў верасні 1939 г. і пра змаганне савецкага кірауніцтва за мір. Слухаючы пажылых ардэнаносцаў можна зразумець, якім злачынствам быў камунізм, якога яны не сумненна з'яўляюцца найбольшымі ахвярамі. Хацелася б, напрыклад, пабачыць такога генерала, які перад шматлікай публікай сказаў бы: „Маладыя людзі, вучыцесь на памылках нашага пакалення, каб прынамсі вы не патрапілі 27 мільёнаў сваіх таварышаў”. Замест гэтага маладыя людзі слухаюць „как геройчески бороліся советскій солдат” і „каких прекрасных имел он командиров”. Нікакі рэфлексіі ні надзеялісткамі мільёнаў ахвяр, ні над сваім пакараціць.

На другі дзень удзельнікі канферэнцыі працавалі ў меншых групах, дзе было больш мерытарычнай дыскусіі, чым

прапаганды. Выступіла шмат аспірантаў і студэнтаў Дзяржаўнага ўніверсітэта. У адрозненні ад большасці сваіх старэйших калег, гаварылі яны выключна на беларускай мове. Такім чынам выявілася пакаленне, якое пачынала ўхадзіць у дарослы свет у перыяд станаўлення беларускай незалежнай дзяржавы. Прамовы ветэранаў выклікалі ў іх спачувальную ўсмешку.

З вялікай колькасцю заслушаных рэфераў вынікае, што для большасці беларускіх гісторыкаў, нават малодшага пакалення, была гэта „отечественная война”, а змаганне за Савецкі Саюз — праявай патріятычнага абавязку. Беларускім элітам пакуль што вельмі цяжка адварацца ад савецкага кантэксту бачання як мінушчыны, так і сучасніці. Важнае аднак і тое, што з'явілася немалая група гісторыкаў, якія разважаю пра ўсе падзеі ў мінулым з пункту гледжання інтэрэсаў беларускай нацыі.

Размова з мінскімі расіянамі, удзельнікамі канферэнцыі, усведаміла мне, што яны ўвогуле не разважаюць пра сябе ў катэгорыі нацыянальной меншасці. Беларуская мова для іх гэта выдумка нацыяналістаў, „в языке которых здесь никто не нуждается”. Беларуска-расійскую інтэграцыю на практицы разумеюць яны як інкарпарацыю Беларусі і зусім гэтага не скрываюць. Паводле слоў аднаго з кандыдатаў гісторычных навук, „беларусы своим уделом в Великой Отечественной войне вполне заслужили на то, чтобы стать частью великого русского народа”. Шызафрэнія?

Яўген Мірановіч

Ці ставім на сваё?

Адгалоскі

У артыкуле Аляксея Мароза „Ставім на сваё, беларускае” („Ніва” № 20 ад 20 мая 2001 г.) пабачылі мы вельмі прыгожы вобраз Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Бельску-Падляшскім. Вобраз школы, у якой цэніць і развіваюць усё, што роднае, што найбліжэйшае сэрцу, дзе не ідуць за моднай цяпер індактрынацый дзяцей у еўрасаюзным напрамку і не арганізуць абсурдных „еўрапейскіх” святкаванняў. Усё гэта праўда, і ўсё гэта вельмі добра. І той школай трэба нам даражыць. Аднак я лічу яе школай не-выкарыстаных шанцаў.

У бельскай „тройцы” (буду пры старой назве) навучаецца 900 дзяцей, вучыць іх за пяцьдзесят настаўнікаў. Большасць, як адных, так і другіх — гэта праваслаўныя беларусы. Здавалася б натуральным, што на калідорах і ў класах павінна гучыць беларуская ці свая — руская (падляшская) мова. Родную мову, аднак, пачуем амаль выключна за закрытымі дзвярамі кабінетаў беларускай мовы. Настаўнікі ў зносінах з вучнямі і паміж сабою першынство даюць польскай мове, на ёй вядуцца пасяджэнні педагогічных радаў. На жаль, у гэтым не ставіца на сваё.

Задумаймася цяпер над чалавечым патэнцыялом школы: ці ён выкарыстаны да статкова? Чым, апрача добра паставленага спорту можа яна пахваліцца, асабліва ў галінах нацыянальнага жыцця (бо спорт — звышнаццянальны)? Мамем амаль тысячу дзяцей і фактычна толькі адзін мастацкі калектыв „Журавінка”, у якім удзельнічае каля дзесяці дзячучынак і адзін хлопец. Нічым іншым на такім узроўні школа пахваліцца не можа. А думаю, што магла бы; з гэтых дзетак можна было бы стварыць некалькі добрых малых хораў народнай песні (кшталтам „Ранку” з ПШ № 4 у Бельску), калектыву песні і танца, класны паставянны драмгурток і г.п. На жаль, і ў гэтым не выкарыстоўаем шанцаў.

Вядома, галоўны ціквар нацыяналь-натворчай працы заўсёды выпадае і будзе выпадаць на настаўнікаў беларускай мовы. Но яны ў той школе, так як іх калегі паланісты — настаўнікі патрэбытызму. Яны — нацыянальная эліта школы. У „тройцы”, пра што гаварылася ў згаданым артыкуле Аляксея Мароза, яны стараюцца рабіць шмат, на ўроках і па-за імі, кожны паводле свайго таленту і магчымасцей.

У „тройцы” дзеци амаль стопрацэнтна вывучаюць праваслаўны закон Божы. Займаюцца з імі высокакваліфікованыя настаўнікі; хто вучыў тут рэлігію, ведае, які гэта аднак цяжкі хлеб. Таму трэба вы-

карыстоўваць усе магчымасці, каб дзеткам прывіць любоў да Царквы і да ўроўні закону Божага. Школа для гэтага мае непаўторнае месца — прыгожанскую капліцу св. Мікалая Цудатворца, якая сваім купалам заглядае ў школьнія вонкі. Не стаіць яна тут выпадкова, на школьнім пляцы некалі стаялі манастыр і царква свяціцеля Мікалая. Гэтая капліца ўзвядзена была Брацтвам праваслаўнай моладзі з думкою, перш за ўсё, пра выхаванця „тройкі” і белліцэя, каб яны тут, час ад часу, усе — адным сэрцам і адной душою, на чале з дырэкцыямі і настаўнікамі маглі памаліцца свайму нябеснаму апекуну. Гавару тут пра малебны на пачатак і канец школьнага года, а таксама пра ўрэз ва ўрачыстасцях св. Мікалая ў маі. На жаль, гэты шанец школай выкарыстоўваецца неналежна. У гэтым годзе, як і ў папярэднім, у дзень св. Мікалая з Міхайлаўскай царквы выйшла пракэсія да Мікалаеўскай часоўні. І таксама, як мінулымі гадамі, чакала тут параўнальна невялікая горстачка дзяцей; настаўнікі амаль не было відаць (быў якраз доўгі перапынак). А як бы прыгожа было, каб ля ўвахода ў капліцу хрэсны ход сустрэла дырэкцыя і настаўнікі, просячы блаславення на добры плён адукатынай працы. Дзень св. Мікалая мог бы такім чынам стаць святам школы. Ці ж нельга спыніць уроўкі на гадзінку і сабраць вучняў пры капліцы? Вялікую справу мы бы зрабілі.

Шмат яшчэ чаго можна было бы зрабіць у школе, каб усе маглі з упэўненасцю сказаць — ставім на сваё. І не трэба вялікіх на гэта сродкаў. Нічога ж амаль не каштуе камплектаваць гадавікі „Нівы” ў школьнай бібліятэцы ці даваць добры прыклад дзецям настаўнікам — гаварыць паміж сабою і з вучнямі на сваёй роднай мове. Не згадаю ўжо пра забарону пускаць феерверкі непадалёк Мікалаеўскай часоўні ці перанос гарадскога амфітэатра, які знаходзіцца побач школы на тэрыторыі даўніх праваслаўных могілак. Але гэтыя апошнія справы нетычна школы непасрэдна, толькі ўлад горада, якія пра яе дбаюць матэрыяльна.

І яшчэ вельмі важная рэч — Комплекс школ павінен атрымаць свайго патрона. Найбольш адпаведным будзе Яраслаў Васільевіч Кастыцэвіч, фактычны заснавальнік беларускага школьніцтва ў Бельску-Падляшскім. Памяць пра яго шануецца ў беларускім ліцеі. Добра было бы, каб і „тройка” зрабіла вялікі паклон у ягоны бок. Гэта і гісторычна, і сумленна, і — перш за ўсё — выхаваўча было бы.

Маю надзею, што мае слова будуць у нашай свойскай школе разважаны.

Дарафей ФІЁНІК

вал эканамістаў”, „Пухатая хата”. Уступ на ўсе імпрэзы быў дармовым, аднак часам цана піва адпалахвала студэнтаў. Арганізаторы прапанавалі студэнтам розную музыку: шанты, блуз, рэгэ. На беластоцкіх Ювеналіях паявіліся гості. З Krakava прыехаў гурт „Swider Ani”, а з Лодзі — „DJ Offselecta”. „Пухатая хата” пропанавала студэнтам конкурсы і дэманстрацыю фільмаў. Некаторыя паказы не атрымаліся. Каля інтэрнатаў пры клубе „Гвінт” пасля 20-мінутнага сеанса людзі сталі разыходзіцца, бо не было чуваць ні голасу, ні музыкі, а і сам вобраз быў няякісны. Сёлетнія Ювеналіі, праўду кажучы, у студэнцкім асяроддзі перайшлі без рэха. Адсутнасць канцэртаў пад адкрытым небам, піўных агародчыкаў і дрэннае надвор’е ўсюму гэтому паспрыялі.

Паўліна ШАФРАН

Спраўныя як жаўнеры

Пераможцы бегаў на арыентацыю з трэнерам Славамірам Чыквінам (справа) і настаўнікам абароннай падрыхтоўкі Славамірам Кулікам (злева).

Каманда Гайнаўскага белліцэя перамагла ў спаборніцтве па бегах на арыентацыю ў ваяводскіх элімінацыях XXIV Спартыўна-абаронных спаборніцтваў „Спраўныя як жаўнеры”, якія адбыліся ў пачатку мая г.г. у Беластоку. У агульнай класіфікацыі, у якой у мінультым годзе былі пераможцамі, белліцэісткі апынуліся на сёмым месцы.

У час бегу на арыентацыю трэба было шукаць у трох зонах засакрэчаныя арыентыры. Найлягчай было знайсці іх у першай паласе, дзе ўсё было дакладна пазначана на карце, а найцяжэй — у апошняй паласе, дзе на карце былі пазначаны толькі некаторыя месцы. Аднак белліцэісткі рашыліся шукаць арыентыру ў зонах, дзе трэба было больш прабегчы і больш карыстацца азімутам, але адшукаць патрэбнага месца прыносіла і больш балаў, чым у першай паласе. Даю гэта становічыя рэзультаты. Белліцэісткі Аня Швед, Агнешка Сапежынская, Ева Вашчук (запасная Ілона Харкевіч) сабралі 91 бал і занялі першае месца ў гэтым спаборніцтве.

Нашы дзяўчата былі добра падрыхтаваны да бегаў і вышукоўвання арыентіраў. Я спадзяваўся добрага месца ў гэтым спаборніцтве, — заявіў трэнер каманды белліцэя Славамір Чыквін, які штодзень працуе ў школе настаўнікам інфарматыкі. — Аня Швед добра арыентавалася ў вызначенні маршрутаў паводле карты і яна кіравала ўсёй групай, а іншыя шукалі патрэбныя месцы.

Уздзельнікі спаборніцтваў кідалі яшчэ гранатай, стралілі са спартыўнай зброі з адлегласці 50 метраў, аказвалі першую медыцынскую дапамогу (занялі другое месца) і бегалі па паласе перашкод.

— Спартыўна-абарончыя спаборніцтвы — цікавыя змаганні і прыемная гульня, у час якой можна многаму наўчыцца. Нашы вучаніцы доўга і акуратна рыхталіся да спаборніцтваў, — сказаў апякун Славамір Чыквін. — Вони, які мы здабылі, можна будзе выкарыстаць у будучых спаборніцтвах.

Аляксей МАРОЗ

Школы пад наглядам

У Бельскім павеце наглядзенца рост злачыннасці сярод непаўнолетніх. У мінультым годзе 73 падлёткі ўчынілі 59 злачынстваў. Маладыя людзі галоўным чынам уладнічалі ў бойках і пакоях.

Адмоўная з'яўляе ў асяроддзі непаўнолетніх пашыраючыя, нягледзячы на прафілактычныя дзеянні паліцыі. Прычынай гэтаму, на думку паліцыянатаў, з'яўляючыя выхаваўчыя недахопы ў сям'і, школе, і групах равеснікаў.

Радны Павятовай рады, пазнаёміўшыся на красавіцкай сесіі са справаздачай аб стане бяспекі, выступілі ў адрас паліцыі

Міхал МІЦЭВІЧ

Дні гуманіста

Ад 14 да 18 мая на Беластоцкім універсітэце студэнты адзначалі „Дні філалагічнага аддзялення” або інакш „Дні гуманіста”.

Арганізаторам мерапрыемства было студэнцкае самакіраванне. Студэнты мелі магчымасць уздзельнічаць у шматлікіх конкурсах, канцэртах і лекцыях. У панядзелак адбылася канферэнцыя навуковых гурткоў і рок-блуз-канцэрт, на якім выступілі гурты „Strych” і „Blue Water”.

Тэатр „Дэбют” у аўтарак на сцэне за будынкам універсітэта прадставіў „Кацярыну або Утаймаванне свавольніцы” паводле Ульяма Шэкспіра. Апрача гэтага дайшло да паядынку паміж студэнтамі і выкладчыкамі, які набыў форму электроннай аўтагонкі (на экране відзімнікі).

Серада была вольным ад гульняў

днём, але чацвер прынёс вернісаж Іааны Арон „Бачная цемра” і дэманстрацыю ў актавай зале фільмаў: „Жыція Брайана” і „Апошнія спакушэнне Хрыста”. А вечарам у кінатэатры „Сырэна” адбылася „Ноч з лацінаамерыканскай”, у час якой дэманстраваліся тры фільмы Пэдра Алмадавара: „Усё аб маёй маці”, „Дрыготка цела” і „Малена”.

Студэнцкія спаткі адбыліся паралельна з ювеналіямі і не знайшлі зацікаўлення ў студэнтаў. Імпрэзы адбываліся вечарам, пасля заняткаў, а за большасць з іх трэба было плаціць. На думку студэнтаў, у гэтым годзе студэнцкія мерапрыемствы былі адной вялікай памылкай. Асобныя імпрэзы Універсітэта і Палітэхнікі, адсутнічылі спонсараў, а ў выніку і канцэртаў на дварэ, давялі да таго, што студэнцкая брація не гуляла, не адпачыла перад летнімі экзаменамі.

Паўліна ШАФРАН

Ювеналіі 2001

15 мая пачаліся Ювеналіі — студэнцкае мерапрыемства. У гэтым годзе Універсітэт адлучыўся ад Палітэхнікі і ў выніку атрымаліся дзве канкурэнтныя імпрэзы. Як гаворыць Марцін Ваўрыннюк, у гэтым годзе не стала спонсараў з-за чаго імпрэзы былі перанесены ў студэнцкія клубы. Забава пачалася ў панядзелак а 16 гадзінне пры клубе „Дыядэм”, дзе студэнты атрымалі сімвалічныя ключы да брам горада. У гэты вечар выступілі гурты „Show Band”, „Q-Bass” і „DJ Brush”. Пры вогнішчы і добрай музыцы студэнты набралі ахвоты ўздзельнічаць у конкурсах, дзе галоўнымі прызамі былі кашулькі або піва. Чарговыя дні Ювеналій суправаджаліся музыкай і півам. Студэнты гулялі ў клубах „Гвінт”, „Метро”, „Пад-

Зорка

*Ніна Абрамюк, настаўніца роднай мовы ў Нарве і Тамара Бялькевіч, настаўніца роднай мовы ў Гарадку. Менавіта па іх ініцыятыве нара-
дзілася нарваўска-гарадоўскае сяброўства школ.*

Вялікі гонар нарадзіцца і жыць на Бельшчыне

Я заўсёды ганарылася сваёй мясцавасцю, але думала, што толькі таму, што тут нарадзілася, жыву ды кахаю ўсё, што маё. Я ніколі не думала, каб у дарослым жыцці ісці вучыцца ў Беласток ці Варшаву. Хачу жыць у Бельску і, думаю, што гэтах яно будзе, хаця мне толькі 14 гадоў і пройдзе яшчэ крыху часу пакуль стану дарослай.

Доктар Лену Глагоўскую, якая 12 мая г.г. сустрэлася з нашым класам, найбольш палюбіла я за тое, што яна сказала, што хацела б жыць на Беласточчыне. Яна гаварыла, што тут сустракаюцца многія народы і культуры. Сапраўды, жывуць тут беларусы, палякі, украінцы, татары, яўрэі, цыганы. Шпацыруючы вуліцамі Бельска-Падляшскага немагчыма не пачуць розных моў. Я вельмі ўдзячная пані доктар за яе слоўы, бо не ўсе мае сябры думаюць пра Бельшчыну так як я. Для мяне не мае значэння, хто кім з'яўляецца — католікам ці праваслаўным, белару-

сам ці палякам, бо хто дзе нарадзіўся, там і яго айчына. Мая айчына — Бельшчына.

Пані Лена Глагоўская расказала нам не толькі пра гэта. Мы даведаліся пра зусім нам невядомыя асобы. Мяне найбольш зацікавіла жыццё Усевалада Ігнатоўскага. Нара-дзіўся ён 120 гадоў таму ў вёсцы Такары, суседній вёсцы маёй бабулі. Таму я і найбольш яго запамятала. Гісторыкі спрачаюцца, у якой частцы вёскі ён нарадзіўся, таму што пасля заканчэння II сусветнай вайны Такары былі падзелены між Польшчу і Беларусь. Ягоная сям'я не была багатай, але адукаванай, бацькі былі настаўнікамі. Сам Ігнатоўскі вучыўся ў Пецярбургу і Тарту, дзе ў той час знаходзіліся найлепшыя ўніверсітэты ў Расійскай імперыі. Стаяў ён палітыкам і выкладчыкам гісторыі. Ён адзін з першых аўтараў беларускай гісторыі — вяртаў з забыцця беларускіх патрыётаў (м.ін. Кастуся Каліноўскага), так як

цяпер пані Лена Глагоўская вярнула памяць аб ім. Усевалад Ігнатоўскі, адзін з тых, хто працаўваў для адраджэння незалежнай Беларусі. У час рэпрэсій не мог глядзець на крыўду сяброў і закончыў жыццё самагубствам.

У час канікул запытала сваю ба-
булю, ці ведае нешта пра Усевала-
да Ігнатоўскага. Можа даведаюся
іншых цікавых рэчаў? Тады падзя-
люся імі з „Зоркай”.

**Бася ЖЭРУНЬ,
І „ц” кл. Гімназії н-р 3 у Бельську**

Верши Віктора ІІІведа

Буду музыкантам

Вучня на вихавання юроку
Настаунік да сябе паклікаў:
— Кім ты быць хочаш, абібоку?
Вучань адказвае: — Музыкантам.

— А ці ж музыкантам ты
быць можаш,
Слыху не маючы ніколі?
Смяєца жартаунік Сирожа:
— Буду музыкам дыска-пола.

Не дайшиоў да нічога

Хлопец да лекара звярнуўся:
— Маё захворванне такое,
Што і прызнацца тут баюся,
Я маю клопаты з хадою.

Лёс сапраўды мой невясёлы,
Клопатай розных маю многа.
Ужо закончыў сваю школу
І не дайшоў я да нічога.

Весткі з Орлі

У пачатку мая ў нашай школе адбылася алімпіяды па матэматыцы пад лозунгам „Матэматыка на штодзень”. Прынялі ў ёй удзел вучні VI класа школы ў Орлі (2 каманды) і школы ў Малінніках (1 каманда). Арганізавала алімпіяду настаўніца матэматыкі Бэата Гарадэцкая. Вучні атрымалі цікавыя задачы, напрыклад, зважыць муку, цукар, парашок для пячэння, перавезці тры жанчыны на другі бераг ракі, каб ніводная жонка не засталася без свайго мужа, пераслаць грошы паштовым пераводам і палічыць працэнты на рахунку ў банку. Задачы правяралі: працаўніцы банка, пошты, кухарка і настаўнікі матэматыкі. Першае і трэцяе месцы ў алімпіядзе заваявалі вучні з Орлі, другое — вучні з Маліннік. Матэматыкі вучыць нас Юрый Грыгарук, які вельмі акуратна падрыхтаваў нас да конкурсу. Калі публіка змагалася са складаннем цікавага верша пра матэматыку, каманды рашалі задачы. Усе атрымалі ўзнагароды. Мы любім матэматыку і ахвотна прымаем удзел у такіх цікавых уроках.

Юліта Пшчола і Юліта Каліна, VI кл. ПШ у Орлі

Польска-беларуская крыжаванка № 23

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Rzeka	Okno	Kot	Ares		Szopen		Dar	
				Mama			Cel	
				Mama				
				Trans				
Kort							Par	
Internet								
			Sarna					
Poe	Jak							
Sok								
				Witryna				

Адказ на крыжаванку н-р 19: Голуб, радасць, талент, семка, раса, нюх. Краса, анёл, дама, банк, стан, моц, щаль, ох.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйграли: Аня Лапінская, Андрэй Павлічук, Адам Келбашэўскі і Марта Купчук з Нарвы, Іаанна Трафімюк, Ева Семянюк, Аня Андраюк, Ілона Асіпюк і Анджэліна Сельвясяюк з Бельска-Падляшскага. Вінштаем!

Сустрэча з моладдзю Сілезіі

Дарагая „Зорка”! 17 мая 2001 г.
нашу школу наведалі гості са Сырода, што на Шлёнску. Дырэктар і настаўнікі нашай школы сардэчна іх прывіталі ды паказалі школу, класы і наваколле. Гості цікавіліся Орляй. А ў нас ёсьць што паказаць. Яны наведалі сінагогу, царкву св. Міхаіла і часоўню Сімёона Стоўпніка, што па вуліцы Бельской. Гості спра-

бавалі таксама і марожанага, і на-
пояў, і бутэрбродаў. На дыскатэку
з нашага класа прыйшло многа
дзяўчат, а хлопцы не прыйшлі. Спа-
чатку многа моладзі сядзела на лаў-
ках, а пасля амаль усе танцавалі.
Было вельмі прыемна. У 18 гадзін
дыскатэка закончылася.

**Юліта і Дарота,
вучаніць VI класа ПШ у Орлі**

Публіка шалела!

Новы вакальна-інструментальны гурт з Нарвы.

Без песні — хоць трэсні!

— У школе нешта нарадзілася! — гэткім словамі выклікала на сцэну новы вакальна-інструментальны калектыв, арганізатарка „Вясновых свят” Ніна Абрамюк.

Гурт выступіў першы раз. Аднак з месца заваяваў ён сімпатыю школьнікаў і запрошаных гасцей... І гэта быў пачатак вялікай забавы ў Нарве, якая працягвалася да змяркання.

***

23 мая г.г., серада. У школе святочны настрой. Найперш будзе спектакль „Вясновыя святы”.

— Паглядзіце, якую цудоўную дэкарацыю падрыхтавала наша пані Ядзя, — Ніна Абрамюк паказвае сцэничнае афармленне для пастаноўкі.

Гаворка пра Ядвігу Філяновіч, школьнью прыбіральщицу. Пані Ядзя мае тут славу добрай мастачкі. Яе карціны ўпрыгожваюць школьнія калідоры.

— Яна дапамагае мне ў стварэнні нашага беларускага міні-музея, — дадае настаўніца.

Сцэна сапраўды выглядае „смачна”. У цэнтры стол з велікодным сма��цем: каўбаскай, яйкамі, пірагом-„паскай”, куньпай. Побач — вясковая хатка і плецены тын. І шмат зялёных галінак, быццам паклон у бок троіцкай традыцыі, калі на Падляшшы здобяць будынкі зелянінай.

Нарваўская акцёры паказалі тры абраады: Благавешчанне, Вербніцу і Вялікдень. Аня Іванюк у ролі дзеда Сімана даводзіла ўсіх да гучнага смеху і добрых успамінаў. Ды і сябры не адставалі: сёстры Магда і Данеля Дудзіч, Ася Стоцкая, Агата Капейчык.

Нават у першым радзе, дзе сядзелі дырэктар школы, Аліна Асташэўская, дырэктор Гарадоцкай гімназіі

Анна Грыщук і гмінны сакратар Мар'уш Жукоўскі, смяяліся і хвалілі маладых этнапаклоннікаў.

Згаданы ў пачатку калектыв — яшчэ не ахрышчаны. Узнік ён па ініцыятыве настаўніка інфарматыкі Яраслава Іванюка. Разам выступае дачка Паўліна Іванюк і Яраслав Нікановіч. Вялікай неспадзеўкай для мяне было пабачыць у ролі салісткі нашу паэтку — Асю Кананюк. У Асі цудоўны, моцны голас і свабоднае адчуванне на сцэне.

— Нам цяпер трэба заняцца гэтым гуртом, даць яму падтрымку, — сказаў сакратар гміны.

Беларуское школьніе мерапрыемства ў Нарве прыцягнула шмат гасцей. Чарговы раз школу наведалі госці з Гарадка — вучні і іх бацькі. Пасля за гасцінным сталом бацькі доўга спявалі, а дзеткі і моладзь танцавалі на дыскатэцы. Песня аўяднала два мястэчкі. Як кажа згаданая ў час мерапрыемства прыказка — *Без песні — хоць трэсні!* Праз тыдзень, калі Гарадок гасціваў у сябе Нарву, таксама спявалі.

***

— Многа дапамаглі мне бацькі і настаўнікі нашай школы, — адзначае Ніна Абрамюк. — Мерапрыемства спансараўаў Цэнтр грамадзянскай адукацыі „Польшча-Беларусь” і таксама мясцовыя фірмы „Рольмак” і „Нармэт”.

— Нашы беларускія святы такія цікавыя, — кажа мама адной гімназісткі. — А ведаецце чаму? Бо наша пані Ніна ўмее паказаць, якая прыгожая беларуская мова і песня! Яна ставіцца да гэтага з сэрцам.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Справа: дырэктар школы ў Нарве Аліна Асташэўская, дырэктор гімназіі ў Гарадку Анна Грыщук і сакратар Нарваўскай гміны Мар'уш Жукоўскі.

Дзяўчата з Гарадка расказваюць анекдоты.

Пастаноўка „Вясновыя абраады”.

Публіцы мерапрыемства падабалася.

Свята ў Андрыянках

— У нашым сяле пад дзвеяноста гаспадароў, — кажа Мар'я Будзінская, солтыс Андрыянак, — праваслаўных і католікаў больш-менш па-палавіне.

Управа Бoцькаўскай гміны і тамашні Гмінны асяродак культуры наладзілі ў Андрыянках у нядзелю 27 мая беларускі фэст. Каля будынка пажарнага дэпо пасярэдзіне вёскі сабраўся ладны натоўп, ускладняючы дарожны рух. Вадзіцелі машыны, каб пратынушца закаркаванай вуліцай мусіл збіваць хуткасць да дзесяці кіламетраў у гадзіну і з'язджаць з бруку пад плот. Падымаўся ўдущілы шэры пыл з-пад колаў. Але гэтая непрыемная акаличнасць не перашкаджала сабранаму народу, які любаваўся рэдкім ў вёсцы гасцямі — беларускімі калектывамі. На падрыхтаванай спецыяльна на гэтую імпрэзу сцэне запрэзентаваліся „Арляне” з Орлі, „Красуні” з Краснага Сяла і некалькі калектываў з Рыбалаў.

— У нас ёсьць каму працягваць спадчыну, — кажа Пётр Мартынюк са славутых „Хлопцаў-рыбалоўцаў”. — Хаця моладзі ў вёсцы няшмат, але яна ахвотна прыходзіць у Дом культуры, співае і танцуе, разчувае народныя абрады, рыхтует пастаноўкі. Я спакойны, што будзе каму нас замяніць.

Наймалодшымі спевакамі ў Андрыянках былі пяціласнік Крыстыян Бурнос з Рыбалаў і яго сястрычка — першакласніца Эвеліна. Паказаўся таксама дзяячы калектыв з гэтай мясцовасці і вядома — „Хлопцы-рыбалоўцы”, якія за пару дзесяцігоддзяў мастацкай дзейнасці з'ездзілі дакладна цэлую Беласточчыну. У Андрыянках, аднак, выступалі ўпершыню.

Мікола ВАЎРАНЮК

— Затое да нас на дажынкі прыедуць калектывы з Бoцькаўскай гміны, — кажа Пётр Мартынюк. — Такое ў нас супрацоўніцтва атрымалася.

Беларускі народны фэст у нашай гміне арганізуем раз у год, — тлумачыць Яя Грыка, дырэктар Гміннага асяродка культуры ў Бoцьках. — Гэты, чацвёрты па чарзе. Раней праішлі два ў Красным Сяле і адзін у Дубне. Усюды карысталіся вялікім зацікаўленнем. Праз год такія імпрэзы зробім у Малочках або ў Нурцы.

Па волесках відаць было, што андрыянкаўскі публіцы фэст падабаецца. Сярод натоўпу даволі многа маладых твараў, сям-там відаць дзіцячыя каляскі.

— Наша вёска ў параўнанні з ваколіцай маладая, — Мар'я Будзінская смяеца і паказвае буслянку на энергетычным слупе, — у канцы вуліцы, каля школы, больш такіх гнёздаду. Штогод яшчэ некалькі дзяцей родзіцца. І цяпер чакаем пару.

У Андрыянках яшчэ працуе пачатковая школа. Пані солтыс хваліца планамі пракладкі водаправода. Пасля гэтага войт абяцаў даць гроши на асфальт у вёсцы. Рамонту, а прынамсі тынку патрабуе будынак пажарнага дэпо, у якім змяшчаецца таксама вясковая святліца. Але пакуль няма за што.

— Калісі і гэта зробім. Найважнейшае, што жывем згодна, — падкрэслівае пані Мар'я, — вось, напрыклад, я стала солтысам дзяячы галасам католікаў.

На пацвярджэнне гэтых слоў на сцэну ўвайшоў польскі гурт „Клекацякі” з Бoцькаў, які прыехаў спецыяльна на беларуское мерапрыемства.

Крыстыян Бурнос з Рыбалаў — наймалодшы артыст беларускага фэсту ў Андрыянках.

Гвозд фэсту — калектыв „Вяселле” з Ваўкаўскі.

Удалы фэст

У апошнюю майскую нядзелю ў Нараўцы адбыўся беларускі фэст, арганізаваны Галоўным прайленнем БГКТ супольна з уладамі Нараўчанскае гміны.

Каля 17 гадзін сабралася шмат людзей з Нараўкі і наваколля. Усе, хто празывае далей ад Нараўкі, рыхтавалі аўтамашыны, што зараз модна і выгодна. Як раз вярталася са спаборніцтваў у Гарадку футбольная мужчынская каманда з Кляшчэляў. Спартсмены як затрымаліся на фэсце, дык і не рупілі з ад'ездам дадому. Атмасфера была ўсё больш палкая. Падчас фэсту было што паглядзець і паслуhabць. Бавіць нараўчанскую публіку прыехалі беластоцкія „Прымакі”, бельскія „Васілёнкі”, стараляўкоўскія „Цаглінкі”, мясцовы фальклорны калектыв ды вакальна-інструментальны гурт „Архіу” з Міхалова. Гваздом мастацкай праграммы быў канцэрт калектыву песні і танца „Вяселле” з Ваўкаўскі. Варта адзначыць, што цяпер усе гурты выступаюць у вельмі прыгожых касцюмах з народнай вышыўкай, з цудоўнымі ўзорамі. Вельмі цёплая быў ўспрынітая песні і танцы лайрэатаў сёлетняга школьнага конкурсу „Беларуская песня-2001” з Нараўкі (было іх найбольш), Бельска-Падляскага і Гарадка. Канцэрт, які запланавалі на трэћі гадзіны, вяла Ядвіга Карпюк з Нараўкі.

Багатую праграму, насычаную лірычнымі і гумарыстычнымі беларускімі песнямі, што ў той вечар далёка мілагучымі акордамі плылі над ціхай ракою і красачнымі лугамі, прыехалі паслушаць віцэ-консулы Генеральнага консульства РБ у Беластоку Ігар Сякрэта і Аляксандар Харытонаў з жонкамі. Цёпла і сардэчна прынялі іх войт Нараўчанскае гміны Мікалай Павільч ды старшыня ГП БГКТ Ян Сычэўскі.

Вялікае ажыўленне публікі выклікаў выхад на сцэну „Прымакоў”. Прывезлі яны новыя анекдоты, рytмічную музыку і песні. Разам з імі ўсе співалі, а хто і танцеваў. На здзіў добра прадаваліся ў гэты раз у Нараўцы магнітафонныя касеты з папулярнымі беларускімі песнямі.

Пасля канцэрта ў амфітэатры было супольнае вогнішча пад дубамі Белавежскай пушчы ў Свінароях. Быў смакавіты бігас і прыпечаныя на агні каўбаскі. Было чым падслікавацца і мастацкім калектывам, і запрошанымі гостямі. Спевы плылі-луналі да поўначы. Іграў гармонік дык хто хадзеў ішоў танцеваць на дашчатым памосце. Было добра так вось сустрэцца, а каму і пазнаёміцца. Неафіцыйная частка народнага гуляння прайшла накшталт трэніроўкі перед набліжаючымся Купаллем. Купальская мерапрыемства будзе наладжана і ў Нараўцы, і ў Белавежы над той жа самай пушчанской рэчкай Нараўкай.

Тэкст і фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Юбілейны фестываль

[1 ♂ працяг]

Пётра Радкевіча, Аляксандра Кастальскага і іншых. Некаторыя партыі выконваліся сола. Першыя творы дырыжыраваў Аляксей Руднёўскі, які ў мінулым годзе на Фестывалі ў Гайнавіцы заступаў Андрэя Кажэўніка. Цяжка зразу ацаніць як выступленне пераможцаў мінулагодняга Фестывалю ўспрымаюць слухачы, паколькі ў храме не аплодзіруюць. Першыя асобы, з якімі завязаў я размову пасля канцэрту, звярталі ўвагу на высокі прафесіяналізм ма- скouskіх харыстаў, але частцы больш даспадобы выступленні парафіяльных хораў з душзўным спевам.

— Цяперашні Маскоўскі дзяржаўны хор не нагадвае мінулагодняга, бо ўсё недахопы зніклі. Выконвае ён вельмі багаты і ўдала падабраны рэпертуар, — заявіў старшыня конкурснай камісіі, прафесар Рамуальд Твардоўскі.

На працягу 20 гадоў

Пасля канцэрта ў Свята-Троіцкім саборы, у Гайнавіскім доме культуры, які з фондам „Царкоўная музика” рыхтаваў мерапрыемства, адбылося адкрыццё выставкі „XX гадоў Міжнароднага фестывалю царкоўной музыкі ў Гайнаві-

цы”, на якім прысутнічалі арганізаторы Фестывалю і запрошаныя гості. У дзвюх выставачных залах знаходзяцца фатаграфіі і дакументы, якія даюць храналагічны агляд выступлення хораў у Гайнавіцы. Можна там знайсці інфармацыі пра першыя Дні царкоўной музыкі, арганізаваны ў 1982 годзе, пра першы замежны хор з Фінляндіі „Куаволя”, які прыехаў у 1984 годзе і пра фестываль у 1991 годзе, калі стаў ён міжнародным. У 1995 годзе міністр культуры і мастацтва, пад патранатам якога праходзіў фестываль, уключыў яго ў нулявую катэгорыю фестываля, на што часта звяртаюць увагу арганізаторы мерапрыемства. Да 1999 года ў фестывалі прынялі ўдзел каля 380 хораў з 26 краін Еўропы, Азіі, Паўночнай Амерыкі і Афрыкі. У апошніх гадах у маі наведвае Гайнавіку больш за тысячу харыстаў. Расце колькасць прыхільнікаў царкоўной музыкі, якія заходзяць у сабор на канцэрты.

Побач здымкаў на выставы знаходзяцца фестывальная прэса, інфарматары і плакаты, ляжаць памяткі, якія пакінулі ў Гайнавіцы ўдзельнікі фестывалю.

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

Люблю я край...

Уладзімір Дараашкевіч.

Быў май 1959 года. Верш маёвы выбраў з багатае папкі наймалодшага ніўскага паэта рэдактар Валкавицкі, у „Рунь”, першую пасляванную кнігу на Беласточчыне. Валодзімір Дараашкевіч яшчэ дагэтуль гневаецца: вершык самы кароткі, адзін толькі, зместу мала, каб выразіць усе пачуцці любові да роднага краю. І той „край” замянілі на „май”. Гневаецца... Толькі з магнітафоннага запісу можам сёння пачуць слова шасцізесціцігадовага Уладзіміра Дараашкевіча, пляменніка „нашаніцца” Янука Д. з вёскі Меляшкі, што ў Гарадоцкай гміне. Пасля двух з ім сустрэч, пасля таго працяглана часу, калі яго вершаў у „Ніве” не было (але ж пісаліся!), у телефоннай трубцы ў маёвую раніцу 2001 года пра-гучай голас пані Зосі, ягонай жонкі: Уладзімір не жыве. Памёр у бальніцы па вуліцы Аградовай.

Хварэў апошнюю зіму. Казалі яму, што пячонка пухне ад заражанага кляшча, які ўкусіў яго пад восень, у грыбах. Вядома, з лёгкай хваробай не лечаць у анкалагічным цэнтры, а мо-

і лекары пра ўсё не кажуць хвораму. А Уладзіміру якраз тады і настрою добра не бракавала, і пісалася яму вельмі лёгка. Дарыў вершы-лісты выпісаным з бальніцы, лекарам. Папольску, па-беларуску яму яны пісаліся. Найбольш пра радаснае, смешнае. І пра палітыку. Гісторыю, Беларусь, Вялікае Княства. Я знайшла была ўжо яго адрас (распытвала пра яго падвосень), а тут і сам ён вершы прыслал ў „Ніву”. А жыў блізка, пад 200 метраў ад рэдакцыі. Казаў, літары яму бунтаваліся, саромеўся памылак. Аж урэшце адважыўся. Вершы пра Каляды, пра зімовыя гульні для дзяцей. Бо ж унuka аднаго мае, і пацешыць яго таксама хochaцца. А колькі радасці меў у пісанні для дзяцей! Ды ніколі сур'ёзна сваёй творчасці не трактаваў. І скіпіла ў рэдакцыі не паказваўся, калі маладзенькім быў — вершы перадаваў Лявон Казэл, таксама меляшковец.

Пачаў пісаць у пачатковай школе. Пасля ў прафесійнай быў, у Беластоку. З Сілезіі, дзе шахцёрам ды гутнікам быў, вершы прысылаў, да 1959 года. У Меляшках іншы Валодзімір Дараашкевіч быў, дык той ганарыўся, што быцам бы гэта яго друкуюць. Але ганаары маме, Соныцы, ішлі па пошце.

Як то і сёння — напішаць, пасмяешся, — расказваў Валодзімір Дараашкевіч на схіле гэтай зімы. — Іншы прачытае, пацешыцца. Прялюбоў, прыроду. Пря родных мясяцін. У гэтым годзе ў вялікім конкурсе два разы прымай уздел, узяў трэцюю ўзнагароду. Цяпер я на пенсіі. За 18 гадоў за працу ў цяжкіх абставінах. Разам — 37 гадоў рабіў. А напрацаўваўся — у самім Беластоку, дзе ажаніўся з дзяўчынай з-пад Варшавы, рабіў у 14 прадпрыемствах. І святлавод клаў, і кандуктарам быў, і манеўровым, і столярам, і керамікам, і аперацарам розных машын, ткачом, сантэхнікам... „Залатая ручка” да ўсяго. І боксам займаўся, браў нават узнагароды. Марыў быць тэхнікам-лесніком, але матуля грошай не мела, каб заплаціць за інтэрнат (Валодзевага бацьку, камуніста, забілі фашисты, калі малому было два гады)...

Колькі тых вершаў! Колькі яшчэ

ляжыць, колькі па людзях, колькі іх парваў! Любіў чытаць, гісторычныя кнігі, пазіцію Танка, Купалы. Прадзядзьку Янука ведае, — ён яму сваяк і па Лавіцкіх. І адна Валодзева дачка вершы пісала, паглядзеў. Ну лухта! Ці гэта верш выглядае? Больш яму сваіх сучасных вершаў Іза не паказала. Мо і не піша болей?..

— Нойдзе на яго натхненне, дык сядзе і піша, — усміхалася пані Зося. — Пря Пілсудскага, пра Валэнсу, пра генерала з-пад Барадзіно... Для дзяцей — найбольш пра жывёл — пра слімачка, пра вавёрку..

А напісана так прыгожа, і так дакладна — каб дзіця і цешылася, і ведаў набываля. І да кожнага верша — малянчак. Столікі тae радасці! От, каб выдаць тыя вершы дзеткам! Унук у Валодзіміра Зосі толькі адзін, у другой дачкі тae, што ў Італіі — дзяцей яшчэ няма. Але іншых дзетак колькі.

Дарыў вершы Уладзімір Дараашкевіч да канца нядоўгага свайго жыцця. Два тыдні таму ў Меляшках быў, у матулі. Там вершы добра напісаліся, перадаў іх у рэдакцыю. Вясёлыя. А словы, дзядзька Валодзіміра, застаюцца, нават тыя лёгкія, хоць Вы не вельмі верылі ў іх моц і вагу.

Міра Лукша
Фота аўтара

На вянку ад „Нівы” — той маёвы верш...

Уладзімір Дараашкевіч

Люблю

Люблю я май, калі сады
Раскрыюць кветкі на ўесь пах,
А праз кашлаты дуб стари
Трапешица сонца ўгары.

Люблю я вечер, хмары, дождик,
З маланкай буру я люблю.
Люблю у лужынцы глядзець,
Як неба па вадзе паўзе.

Бядуля

Пры банку сядзела худая старушка.
Тут жа перад ёю блішаная кружска.
Усё сваё жыццё цяжка гаравала,
Нарэшце на старасці жабрачка стала.
Жанчыны, мужчыны міма ішлі,
Але ў туую кружску граша не дали.
І хоць мела дзеци, усіх пагадавала
І у свет далёкіх іх павышаскала,
Гэтая вось дзеци самі сваё маюць,
А старэнькай маткі нейк не даглядаюць.
Ну, а маці родна, бо ж то яе дзеци,
Хвора і галодна, не дажджэцца смерці.
Моліца і плача, каб ёй хтось памог.
Памагчы ёй можа хіба толькі Бог.

Малітва

Аповед гэты можа здацца нерэальнym, непраўдзівым, аднак аб яго сапраўднасці могуць пасведчыць відавочцы гэтага трагічнага здарэння.

Была зіма 1942 года. Снегу да кален, халодны парывісты вечер, які не дазваляў зрабіць кроку без болю ў грудзяx. Пятніца вечарам. Нібы звычайны вечар, але не да канца. Усё было б нармальным, каб не візіт нямецкага атрада — не першы і не апошні ў гісторыі нашай вёскі. Гэтым разам з атрадам жандару паявіўся начальнік нямецкай паліцы ў Бельску, чалавек высокі, стройны, з чорнымі як смала валасамі. Твар у яго быў каменны, так як і яго очы — халодныя, злыя, поўныя няянавіці і пагарды.

Чалавек гэты загадаў солтысу сабраць усіх жыхароў вёскі, ад наймалодшага да найстарэйшага, перад хатай майх бацькоў. За 15 хвілін з'явіліся ўсе вясковіцы. Стаялі мы на тоўсам, блізка сябе, ахоўваючы наймалодшых дзяцей ад холаду. Наш страх не ведаў межаў — сэрцы біліся моцна, плач сціскав горла.

Немцы акружылі нас з усіх бакоў, на-цэлілі на нас віントоўкі. Усім падумала-

ся: „Канец! Божа, за што? Выратуй нас, Господзе”.

Начальнік падышоў да нас. Глянў і сказаў: „Усе дзяўчатаў ва ўзросце ад 17 да 25 гадоў маюць выстраіцца ў шэраг”. Па гэтых словах раздаўся плач. Бабулька Параска, 96-гадовая жанчына, крикнула: „Не аддам маёй Каці!” і прытуліла яе моцна да сябе. „Не аддасі! — спытаў іроніяй начальнік. — Аддасі, старая сука, аддасі!”, — засмияўся і падышоў да бабулькі. Тая глянула яму проста ў очы, так звычайна, без страху, просьбы, з жалем, а можа і з упэўненасцю ў сказанае ёю. Мужчына дастаў пісталет, прыставіў да яе галавы і спытаў: „А цяпер?” Бабулька Параска толькі мацней прытуліла да сябе ўнучку: „Не аддам!” — сказала. Гэта былі яе апошнія слова. Немец выстраліў.

— Хто яшчэ? — крикнуў, заглушаючы наш плач.

Ніхто... Дзяўчатаў пачалі выстроівацца ў шэраг. Было іх дзесятнаццаць. Усе маладыя, прыгожыя, поўныя жыцця, з надзеяй і страхам у вачах.

Начальнік пачаў агляд. Падышоў да кожнай, аглядаў фігуру, твар анатомічны, даў зубы. Вялікае ўражанне зрабіла на ім Оля, дачка столяра Кузьмы.

Доўгія чорныя валасы, сплеценыя ў касу, выставалі з-пад зімовай хусткі. „Ты, падыдзі бліжэй, — сказаў немец. — Здымі хустку. Так, добра. Дзе ж ты, прыгажуня, позіркам уцікаеш?”, — спытаў іранічна. Оля падняла очі і ціху пачала шаптаць малітву: „Хрышчуся, малося, да Бога ўдаюся...”

— Што там шэпчаш пад носам, — спытаў, нахіляючыся да дзяўчыны, каб пацалаваць яе. А яна працягвала малітца — ціха, ціхутка, спаглядаючы на свайго ката.

— Што з табою? Не чуеш, гадзюка адна? Пачуеш, як вазьму цябе ў абарот!

Оля малілася далей. Немец, не звяртаючы ўвагі на нашу прысутнасць, пачаў звалакаць з яе адзенне. А яна спакойна малілася.

Калі Оля стаяла перад намі амаль голая, немец пачаў дзіўна паводзіцца сябе. Яшчэ перад хвілінай дакранаўся да яе цела са сладастрасным позіркам, а яна спаглядала на яго, не спыняючы малітца. Цяпер мужчына чамусыці адскочыў ад яе, скапіўся за жывот і крикнуў да жандара: „Забярыце яе! Хутка, забірайце з маіх вачэй, бо заб'ю ўсіх!”

Усе спужаліся, пачалі ўцікаць. Кузьма хутка падышоў да дачкі, абняў яе

і павёў дахаты. А немец стаяў ля нашай хаты скulenы, зялёны на твары. „Гарэлкі! — крикнуў майму бацьку. — Хутка!” Бацька з загадам спрэвіўся за адну хвіліну. Кубак з гарэлкай начальнік выпіў нагбом.

— Хто ж гэта такі? Дзе ж нарадзілася такая з'ява? — прабалбатаў. — Яе трэба было ў калысцы забіць, каб вачэй не раніла.

— Аб кім вы гаворыце? — спытаў бацька.

— Дурню адзін, а не бачыў ты, з кім я гаварыў перад хвілінай?

Бацька асплюняў, кінуў толькі гаварыў і пайшоў дахаты.

Немцы пакінулі нашу вёску яшчэ ноччу. У суботу раніцай людзі сустэрліся ў столяравай хаце. Оля сказала малітву, якая выбавіла яе ад смерці, якая змяніла яе выгляд у вачах нямецкага начальніка. Яе апошнія радкі такія: „Хто гэтую малітву будзе гаворыць у пятніцу да зыходу сонца, а ў суботу да абеду, а ў недзельку да службы Божай, той не будзе ні ў агні гарэць, ні ў вадзе тапіцца, ні нечаканай смерцю паміраць. Яму сам Гасподзь Бог будзе ўзнагароджваць”.

Паўліна Шафран

У ваенным Беластоку

Беларускі хор, які дзеянічаў у акупаваным Беластоку.

(працяг; пачатак у 14 н-ры)

Пакідаем Беласток

У горадзе пачалася ваенная трывога. Паўднёвай шашой безупынна ішлі ве́нныя машыны. Наш домік стаяў амаль тут жа, пры скрыжаванні вуліцы Бэма і тае шашы. Усенька было відно і чутно, асабліва ноччу. Пачаліся начныя на́лёты на горад. Кожную ноч мы па не-калькі разоў вымушаны былі сходзіць у бамбасховішча, выкананае супольна з жыхарамі суседніх дамоў на агародзе нашых гаспадароў. Адчувалася паніка сярод насельніцтва. Перасталі даваць хлеб на карткі. У нас было крыху запасное муки і крупы, таму што мама наша апошнія паўгода працавала ў млыне, да якога немцы давозілі дзесыці з Расіі ці Украіны транспарты муки, змешанай з крупою, часам з цукрам або са сланечнікам зернем. Жанчыны гэта ўсенька перасявалі ручнымі сітамі, ссыпалі ў мяшкі і зашывалі, а немцы адпраўлялі ўсё ў Германію. Плацілі ім апошнія месяцы тымі прадуктамі. У Хоцькавых

былі такія невялікія печы, дзе пяклі хлеб на заквасцы. Пякла там і мама. Нават сухароў крыху насушылі.

Дзеся у пачатку ліпеня мама выйшла на працу і хутка вярнулася дадому. Я тады ўжо не працавала, бо школьні год скончыўся ў чэрвені. Мама кажа: „Дзеткі, ужо немцы канец”. Сказаў нам наш шэф, украінец: „Дывчата, вжэ нэма чого съяты, прут іх з усходу. Немец сёння нэ прыйшоў, мо дэ утік. І мне трэба дэсь уткіты. Бэрэте, згортайтэ шчо даещя і ідэ дохаты”. Мама прынесла тады мо з чатыры кілаграмы сумесі круп, цукру і муки. Унутраная трывога не дазваліла сядзець у хаце. Задумала я заглянуць у Беларускі камітэт. Там нейкі перапалох. Усе дзеесь бегаюць з пакоя ў пакой. Пытаю, ці ёсць старшыня, але не адказваюць. Пытаю пра Кузняцова. Хтось кажа, што ён разам са старшынёй паехаў на якісьці важны з'езд і яшчэ не вярнуўся. Бачыце, што дзеесца, тут былі ўжо бомбу падлажылі! Але больш я пра тую бомбу нічога не даведалася. Зразумела,

што я тут сёння лішняя. Выходзячы з Камітэта, падумала я пра тых, з якімі тут пазнаёмілася, пра тых, якіх цаніла. Дзе цяпер Соня? Дзе Аня, Кузняцоў, Ільшэвіч? Ці некалі ўбачуся з імі?

Вярнулася я дахаты, а мама кажа: „Збіраймася ў дарогу. Праз некалькі дзён Хоцькавы забяруць нас у сваю вёску Тапаляны. Тут цяжка будзе перажыць франтавую навальніцу, можам загінуць. Яны адтуль, там іхня сваякі, забіраюць Васіля з сям'ёй і нам дзесыці знойдзеца там прытулак”.

Сям'я Хоцькай — Тафіля, гадоў пад 60, двух сыноў — Аляксандра і Уладзіміра, ужо жанатыя і наймалодшая дачка Наталля жылі ў сваім мураваным дому па вул. Чвартакоў, за казармай, у канцы вул. Бэма. Дом падзелены быў на чатыры асобныя кватэры: па адным пакоі з невялікай кухняй. Тры кватэры змайлі ўласнікі (сыны і Тафіля з дачкою), а ў чацвёртай немцы пасялілі нашага дзядзьку Васіля пасля звольнення з пераходнага лагера. За паўтара года знаёства і супольнага акупацыйнага жыцця пасябравала з імі не толькі сям'я нашага дзядзькі, але і мы таксама.

Наталля Хоцька была харысткай беларускага хору. На здымках, якія захаваліся дасюль, яна — адна з прыгажэйших дзядзьчат.

Калі падышоў фронт, жыць у горадзе стала небяспечна, сям'я Хоцькай напяяла падводы ў сваякоў і мы адправіліся амаль усе ў Тапаляны. Забраўся з імі дзядзька Васіль з сям'ёй і нас чацвёра (мама і троє дзяцей, ужо без Олі). У Тапаляны дабіраліся мы бакавымі дарогамі, каб не сустракацца з нямецкімі ве́ннымі машынамі, якіх было ўжо поўна на кожнай важнейшай шашы. Наш невялікі абоз з трох падвод пад'ехаў пад вёску познім вечарам. Першы вазак спытаў: „Куды каго везіц? Вас тут мно́га”. Распарацілася Тафіля, найстарэйшая і найважнейшая тут асоба. Сынам Сашу і Валодзю сказала пад'ехаць пад

іхнюю хату: „Хоць там цяпер жывуць кватаранты, але няхай вас прымуць. Скажаце, што толькі на крыху”. Сябе з дачкою і нас дзве сям'і, разам 13 асоб, загадала завезці на хутар да свайго швагра, Петрука Хоцькі.

Ад хутара да вёскі было не больш як паўкілометра. І вось вазакі скідаюць на двары нашы клункі. Дарослыя дзякуюць вазакам, гаспадары глядзяць і хіба лічаць колькі нас прыбыло. Петрук з жонкай Касяй, вельмі каларытнай і энергічнай асобай, пачынаюць дзейніцаць.

— Дзеткі ў хату, Пятрук, ідзі па салому, Маня, — загадала дачца, — налівай дзесяцам малака!

Пятрук быў ціхі, гаварыў працягваючыя слова:

— А вы, ды гэты большы хлопец, — паказаў на майго дваюраднага брата Алёшу, дзядзьку Васіля і трох жанчыны, — ну, што ж, хіба ў клуню...

Аказалася, што апрача нас тут ужо была сям'я сваякоў з Беласток, сужонства і двое дзяцей. Калі раніцай усе паўставалі і выйшлі на двор, гаспадыня глянула і кажа:

— У нас, бы перад царквой, не палічыць колькі тут усіх.

Ну і прауда, гаспадароў было 4 асобы — бацькі, дарослы мо 20-гадовы сын Толік і дачка Маня, мая равесніца. Да радзіны трэба далічыць яшчэ пастушку з дзіцём, якая жыла ў іх ужо больш года. Была гэта сірата, якая, пасвячы кароў, „зарабіла” дзіця і гаспадары яе выгналі. Прыйшла яна да іх восенню. Не выкінулі, прытулілі яе. Пастушка, ахутаная ў зношаную вопратку, з торбай ежы і зайдэнай бутэлькай малака для дзіцяці, раніцай выгнаняла статак на пашу. Перад сабою несла сваё дзіцяцікі, дзячынку. „А як вы яе завяще?”, — спыгала я, а пастушка, крывачыся ні то ад усмешкі, ні то ад яко-гасці сораму, сказала: „Дзіця і ўсё”.

(працяг будзе)

Алена Анишэўская
Фота з архіва аўтара

Летам нагою, а зімою — рукою

Аляксандра ФІЛІПЮК з Вежанкі.

Мужаў бацька памёр, калі майму будучаму мужу дванаццаць гадоў было. Два цешчыны браты (з Каменя) у Расіі загінулі, а два ў палоне былі. Калі вярнуліся з вайны, спачатку ў нас жылі, а калі ў Камені абладзіліся, перабраўліся туды і пажаніліся. На мужавай гаспадарцы ўсё было. Маю хату ў Навасадах прадалі. Мужава хата падвойная была, але калі адrezалі мужавым сёстрам, што жылі ў Трыніві і Курашаве, муж дакупіў бярвення і даставіў.

Была хата, кухня, спальня і сені. У хаце быў склеп на бульбу, але бульбу

і ў капцах трymалі. У кухні печ вялікая была — на шэсць бляхаў. Пліты спачатку не было, толькі пасля даставілі.

Варылі рана, а вечарам — калі наваранага рана не хапала. Чыгуны пад печу трymалі. На печ лезлі грэцца. Ба-ба залезе, а да яе ўнукі; на печы змяшчалася чатыры чалавекі. Ложак адзін быў на спальні і адзін у пакоі. Сям'я налічвала дзесяць асоб і мусіла ўсім хапаць. Палаткі з чатырох-пяці шырокіх дошак між печу і сцяною рабілі і на іх адны галавою ў адзін бок, а іншыя ў другі бок лягаль. Радно саматканае, белае, грубае клалі на дошкі; саломы не клалі, каб не смяціць. І радном на-кryvaliся. І на памосце спалі.

Елі засталом. Чашачку таўканіцы паставяць, да яе агуркі, капусту кіслую або халадок. З тae чашы ўсе дзеравянымі лыжкамі елі. Варылі боршч, капусту, гарох, боб, фасолю. Гарох густы мялі з дробна пакрышанаю цыбуляй. І бульбу з фасоляй мялі і дадавалі аліву, пера-смажаную з цыбуляй. Варылі картахлёвы боршч: цыбульку кідалі, крыху квасу з дзежкі дадавалі, лісточак, картофлю крышаную. Плеснякі выпякалі: пшанічную муку з-пад жорнаў мялі з варанымі картофлямі, дадавалі верчаны мак, фармавалі круглыя пляцкі, клалі на дубовы або капусны лісток і на чаране пяклі — як гэта пахла! Аднойчы напяклі тых плеснякоў на цэлы дзень, а самі пайшлі ў поле. Дзеці дома асталіся, паклікалі суседскіх гуляць і ўсе тыя плеснякі паелі.

Мы вярнуліся змораныя і галодныя,

а нам нічога не засталося. Сачоўку ма-чылі і вярцелі, пасля лілі на кілучую ваду, крыху салілі і вельмі добрая была та-кая ежа. Сала ў капусце варылі, і як пахла! А сёння — усім смярдзіць.

На свята парасяятка, 2-3 тыдні, пяклі, напханае вантромбамі і кашай. Як калолі, то каўбасу пяклі і сушылі, акрыўши, каб мухі не сядалі. І ад Каляд да Ганны трymалі. Аднойчы я са сваячкай з Кленік пайшла ў Корнін на Ганну, то ёй вельмі мая каўбаса пахла. Кумпякі салілі, абсушвалі, прыпякалі ў печы пасля хлеба, вешалі і засушвалі — якое то смакавітае было!

На напой сушаныя грушы адварвалі. Грушы толькі сушылі. Яблыкі квасілі ў ставеньках — такія вельмі смачныя былі. Вішні цукрам насыпалі і сок адварвалі, каб не скіс.

Грыбы сушылі на зіму, на боршч; толькі ў лес далёка было хадзіць. Гаварылі: летам нагою, а зімою — рукою.

Місі чарапяня была. Ганчар з Лу-кі вазіў гладункі, місі, верцехі. Металічна пасуда дарагая была. Усялякая пасуда была, абы гроши. У 1939 годзе адзін з Гайнайукаі мне патэльню чыгунную прынёс; за яе мама яму саланіну дала. Тая патэльня і цяпер як свежая.

Шасцёра дзяцей я нарадзіла. Роды прымала цешча. Першыя два чужая прыняла. А пасля кажа мама: „Чаго я буду чужую кілакаць?” Стала сама прымала ад мяне. Двою прыняла і стала да другіх хадзіць. Прымалі так: завяжуць пуп, абмыюць, завінцуюць, дадуць пассаць і паложаць. І праз некалькі дзён ахрысцяць.

Як мае сёстры ўміralі і я нарадзіла-

моў браць тых, што першымі на вуліцы пападаўца. І як я нарадзілася, тата выйшаў на вуліцу і спаткаў мамінай сястры мужа з Тадэвушоў і жанчыну, якая замуж у Арэшкава была выйшла і ў Навасады прыехала наведаць сваю маці.

А маіх дзяцей свае хрысцілі. Адведкаў тады не было, толькі двое-трое блізкіх прыходзіла. Клікалі на хрысціны — як маглося. Многа не было, бо трудней. Кожны прыносіў якісь пачастунак. Адна суседка яечню ў глінянай місцы прынесла, а адзін мужчына напіўся і туго міску разбіў на стале. Уся яечня разляялася і стол упэцкала так, што доўга чысцілі.

Кумоў гаспадар у царкву вёз. Кум плаціў бацюшку грашамі. Бывала, што прошаны адмаўляў быць кумам, бо грошай не меў. А адзін быў адмовіў, бо кума не падабалася, то яму памянялі куму.

У школу быў мус дзяцей пасылаць, бо калі хто не пасылаў, то бралі на калегію і каралі грашовым штрафам. Аднаму майму сыну не хацелася вучыцца. Не ішоў у школу, усё гаварыў, што заўтра пойдзе. Ну і пазвалі мяне на калегію ў Гайнайуку. Спяшалася, бегла хутка, прагрэлася, вечер прададуў і цэлае лете грыпам хварэла. Мама ўсё кампрэзы рабіла: авёс парылі і скuraю авею ўкручвалі. Цэлае лета хлеба не ела, бо ад болю не магла.

Як жала, пакалечыла сярпом вока. Калі б адразу была да лекара — можна было вылечыць. Але думалі, што самое загойцца. А штораз горш было і ўжо лекар не памог, давялося выніць вока. Спярша вачніцу прыкрывала, бо холадна было, а пазней прывыкла і не закрываю.

Запісаў Аляксандар Вярбицкі

Позірк на Гайнаўку

Еду ў Гайнаўку з боку Бельска. Славуты гайнаўскі сабор ужо так не кідае ў очы, як раней. Лепш рэкамендуе сябе Свята-Дзмітрыеўская царква.

Даўнавата не быў у Гайнаўцы і не ўсведамляю яшчэ ўсіх мясцовых змен. Аўтобус спыняецца перад чыгуначным пераездам і я, па старой звычы, сыходжу, як мне здаецца, на аўтобусны вакзал. І толькі апынуўшыся на тратуары спахопліваюся, што аўтобусны вакзал перанесены ў сімбіёз з чыгуначным. Прыходзіца дайсці пехатою.

За мною ідуць два дапрызыўнікі. Мова іхняя насычана словамі на „q” і „r”. Хлопцы не маюць што сказаць і таму сваю мову шпрыцуюць такім вось *placido*, якое мае вывесіць іх у волатных герояў; дзяўчата з геройскімі памкненнямі шпрыцуюцца сіліконам.

Чыгуначны вакзал амаль пусты. Баяўся глянуць на расклад цягнікоў, бо якія ж цягнікі, думаю, могуць ездіць у Гайнаўку пасля скасавання навакольных ліній. Перамагаюся, аднак, і бачу з радасцю, за дзяржаўным гімнам, што Гайнаўка яшчэ не памерла. Недзе ёсьць буфет, але нават не хочацца заглядаць туды. Выходжу на пероны. На шматлікіх пущах стаіць адзін асірацелы пусты таварны склад. Вагоны пайржавелыя, мабыць пад касацію. У пяцідзесятыя часцідзесятыя гады цягнікам было цесна на гайнаўскіх пущах.

З аўтобусных стаянак пара чалавек села на аўтобус у Палічную, пара ў Бельск праз Кленікі. На аўтобус у Беласток села чатыроцца асоб.

За Навасадамі аглядаюся за сябе. Калясь красавіліся над Гайнаўкою шматколерныя дымы. Сёння іх няма. І Гайнаўкі быццам няма.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Праўда ў очы коле

Наш пачэсны беларускі пасол Сычэўскі вельмі правініўся перад нашым урадам, медыямі і, таксама, сваімі дабрадзеямі з СЛД за некалькі фраз і шчырую праўду. Бо нядяўна ў Мінску на з’ездзе беларусаў адважыўся сказаць, што ў Польшчы ёсьць улада народа, але пад дыктатуру чужых, добра вядома якіх, дзяржаў. Пахваліў яшчэ і ўрад Лукашэнкі, які не карыща перад Захадам, а жыве сваім разумам.

Што, мо няпраўда? Я магу ста разоў паўтарыць гэтую фразу і слова Сычэўскага як святую прыгучу, бо гэта стопрацэнтная праўда. І дзіўна, што гэта СЛД хоча яго правучыць, пакараць і нават выкрасліць са сваіх радоў. Цяпер ужо як на далоні ясна, што СЛД — гэта фальшывая, ілжывая і празходняя партыя і яна толькі падшываеца левым крылом, а ў сапраўднасці, гэта найміт і падлізник Амерыкі і яе сатэлітаў. Аб гэтым ярка сведчыць блаславенне і падтрымка самім презідэнтам Кваснеўскім

Незвычайнае побач

Апошніяе лякарства

Калі дзед Мікола ў свае 80 захварэў, урачы ніяк не маглі даць яму рады. Лячылі доўга, у некалькіх бальніцах, але рабілася толькі горш. Урэшце яго — скура і косткі — адпусцілі ў роднае Урэчча Любаншчыны паміраць. І дачка дзеда папрасіла настаяцеля мястечка (іерэй Аляксандар Драгун) паспавядцаць старога, дабраславіць Святымі Тайнамі пераход на той свет. Святар прыехаў, прычасціў паміраўшага...

І стаў чакаць вызаву на пахаванне. Тыдзень чакае, месяц... А праз паўгода сустрэў дачку гэтага Міколы. Спытаўся, калі той памёр. Жанчына ж у адказ замахала: „Што Вы! Тата кідае сена ў воз на лузе і я іду яму памагчы. Так ён праправіўся пасля прычасці!”

Дзед Мікола жыў паўнацэнна яшчэ цэлы год і ўсіх здзіўляў сваім вылячэннем сілаю Божай.

Іерэй Аляксандар САВЕНКАЎ

Іду ў напрамку аўтобусных стаянак. Відаць тут прысутнасць рынковай эканомікі. Можна тут сабе прынесці дзе душа захоча: або на траўцы, або на тратуары, або на асфальце, або нават пастаянца. Лавак для сядзення няма, небяспечныя яны. Калі я быў злез калі юшняга аўтобуснага вакзала, на адной лавачцы ляжаў змораны экзістэнцыяльны грамадзянін; калі я выязджаў, грамадзянін той зваліўся быў ужо на цвёрды тратуар, намагаючыся прыгутліцца да зямелькі роднай. Мог жа ён нос ці калена разбіць або палец нейкі зламаць. Аўтобусаў чакаюць людзі пажыўлія, якім прынесці на траўку або тратуар нявыгадна...

Загаварыў мегафон. Прыйехаў чыгуначны аўтобус з Цісоўкі. Злезла з яго роўна трыццаць чалавек; аўтобус разлічаны на пяцьдзесят чатыры асобы.

Колькасць пасажыраў цалкам прыстойная, асабліва калі ўсвядоміць, што чыгуначная лінія ў Цісоўку ў апошні час пастаянна ліквідуецца.

З аўтобусных стаянак пара чалавек села на аўтобус у Палічную, пара ў Бельск праз Кленікі. На аўтобус у Беласток села чатыроцца асоб.

За Навасадамі аглядаюся за сябе. Калясь красавіліся над Гайнаўкою шматколерныя дымы. Сёння іх няма. І Гайнаўкі быццам няма.

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

Арлынскія пажарнікі-выратавальнікі ў час вучэння.

Больші машині — больші ДТЗ

Паводле інфармацыі павятовага каменданта паліцыі, дадзенай павятовым радным, у мінулым годзе ў Бельскім павеце паліцыя выявіла 808 правапарушэння, за якія віноўнікі прыцягваліся да адміністрацыйнай адказнасці. Найбольш было правапарушэння ў дарожным руху — 393, у тым ліку 320 шафёраў было авбінавачаных у вядзенні аўтамабіля ў стане алкагольнага ап'янення.

У дарожна-транспартных здарэннях (ДТЗ) увесь час гінуць людзі або, у леп-

шым выпадку, застаюцца інвалідамі. Летась у 92 ДТЗ загінулі 11 чалавек, а 111 атрымалі цялесныя пашкоджанні. За год у павеце лік аўтамашын павялічыўся на адну тысячу. Гэта можа паўплываць на рост дарожных аварый. Каб абмежаваць гэтую адмоўную з'яву трэба большай разважлівасці вадзіцеляў аўтамабіляў, рашучых прэвентыўных дзеянняў паліцыі і аператарыўнасці выратавальных служб.

Міхал Мінцэвіч

II Польска-беларускі форум

31 мая г.г. у Гродне прыйшоў II Польска-беларускі форум сельскагаспадарчага супрацоўніцтва. Арганізаторамі мерапрыемства быўлі Пасольства Рэчы Паспалітай у Мінску, Гродзенскі Абласны выкананы камітэт, Міністэрства гаспадаркі РП, Міністэрства замежных спраў РБ і Міністэрства земляробства РБ.

Першы форум адбыўся ў мінулым годзе ў Бресте. Прайшоў ён паспяхова і ўдзельнікі вырашылі працягваць супрацоўніцтва паміж дзвюма дзяржавамі. Мэта форуму — дапамога развіццю прадпрыемстваў аграрнагасловага комплексу, знясенне бар'ераў

у гандлі прадуктамі і рэалізацыя праграмы трансгранічнага супрацоўніцтва ў рамках еўрапарэйгенаў „Нёман” і „Буг”.

У час брэсцкай сустрэчы былі вылучаны паасобныя рабочыя групы для распрацоўкі праграмы супрацоўніцтва.

Гайнаўскі павет на Гродзенскім форуме прадстаўлялі фірмы „Руно” з Гайнаўкі і „Рольмак” з Макаўкі.

Прадпрыемства „Руно” рэкамендавала беларускім купцам гарбаткі з зёлак і прыправы, а „Рольмак” паказаў смакавітыя мясапрадукты.

Уладзімір СІДАРУК

Наркаманія становіца праблемай

У Бельск-Падляскім наркаманія становіца пшораз больш балючым грамадскім пытаннем. Як паведаміў на сесіі Павятовай рады камендант паліцыі, гэтая форма паталогіі датычыць галоўным чынам маладых людзей. Наркотыкі найчасцей распаўсюджваюцца ў школах, кавярнях і дыскатэках. У мінулым годзе паліцыя выявіла 17 наркотыкаў злачынстваў, на 13 больш чым у 1999 годзе. У рамках акцыі „Мак-канопі 2001” былі выяўлены шэсць палеткаў маку на плошчы 306 квадратных метраў і 3,16 со-

так канапель. У супрацоўніцтве з іншымі паліцыянтамі ў жыхары Бельска было знайдзена 6 кілаграмаў галандскай марыхуаны, а ў аднаго беластачаніна — 145 грамаў гэтага ж наркотыку афганскай расфасоўкі. У выніку аператыўных дзеянняў паліцыя выявіла каля ста наркаманаў.

Паліцыя мяркуе, што наступ наркаманіі могуць стрымыць ці запаволіць супольныя дзеянні асветна-выхаваўчых установ і арганізацый, якія працуяць з дзяцьмі і моладзю, пачынаючы з сям'і.

Міхал Мінцэвіч

У адрас беларускага МПК

Многія жыхары Чаромхі і прылеглых да чыгуначнай лініі Чаромха — Беласток вёсак карыстаюцца гарадскім транспартам. І вось праблема. Калі заяджае на перон Бельска цягнік, дык з-пад станцыі ад'яджае аўтобус МПК. Тыя, каму трэба дабрацца ў горад, вымушаны чакаць наступнага або ісці пешшу. Не пад сілу тэпаць два кіламетры (у цэнтр горада) старэчам ды інвалідам. Таму ад імя чаромхскіх пенсіянероў прашу дырэктара Бельскага прадпрыемства гарадскога транспарту паклапа-

ціца за тое, каб расклад язdy гарадскіх аўтобусаў „дапасаваць” па меры магчымасці да цягнікоў.

У чэрвені абаўляеца расклад язdy ПКП. Не таямніцай з'яўляеца расклад язdy цягнікоў на бельскай станцыі. Трэба толькі ахвоты і крыху добрай волі, каб туды заглянуць. У рыначнай эканоміцы кожны змагаецца за кліентаў і прыбытак. Таму лічу, што праблема будзе ў недалёкай будучыні вырашана, за што ўдзячны будзеў кіенты.

Уладзімір СІДАРУК

Niba

ТЬДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niba”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Бялыніцкі, 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niba>

E-mail: niba@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярдланская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярдланская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Bialystok.

Тексты не замовіоных рэдакціяў не звяртаюцца.

Zastrzega sobie роўнік право скречанія і працаванія redakcyjnego tekstu nie zamówionego.

За трэсць ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na IV kwartał 2001 r. upływa 5 września 2001 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocz-

towe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2001 r. wynosi 19,50 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00.

Wpłaty przyjmuję „RUCH” S.A. Oddział Krajowy Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wysyłką za granicę

Ніўка

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

У лекара:

— Нядобра з вашым здароўем. У вас нерэгулярны пульс. Часта п'яце?

— Часта, але рэгулярна.

***

Унучка пытае бабульку:

— Ці памятаеш свой першы пацлунак?

— Што ты! Я ўжо нават апошняга не помню.

***

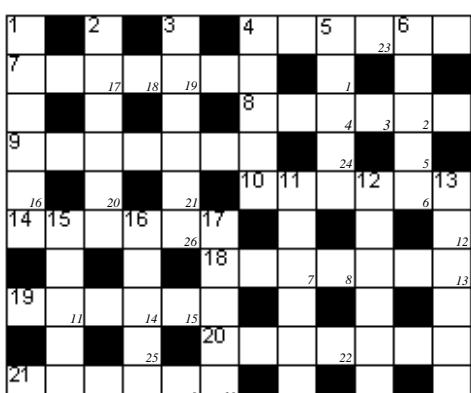
Янка вешаеца, яго нехта ратуе.

— Хто ты? — пытае ўратаваны.

— Твой анёл-ахоўнік.

— А дзе цябе чэрці насліпі дваццаць гадоў таму, калі я жаніўся?

Крыжаванка

4. американськае зямельнае ўладанне, 5. курорт на заходзе Турцыі, 6. тоўстое ільняное палатно, 11. Хамфры, американскі акцёр (1899-1957), 12. імя англійскага караля Левіна Сэрца, 13. Антоніо, іспанскі архітэктар (1852-1926), 15. ашуканства пры падліку, 16. павойная трапічнае расліна, 17. права прыток Дзвіны.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 17 нумара

Гарызантальна: скаба, індыкатар, склон, рывок, лік, сланіха, аліада, Рат, розга, Кавур, цырымонія, яміна.

Вертыкальна: Марконі, сядун, алтар, ісландзец, Рывадавія, саліяр, Кадар, Лар, кат, Алімпія, Адряя, кіноа.

Рашэнне: **Няма кахання без прытуління.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Міхалу Байко і Лукашу Пацэвічу** з Беластоцкага.

Плакат „Басовічча 2001”

Беларускае аб'яднанне студэнтаў аб'яўляе конкурс на плакат Фестывалю музыкі Маладой Беларусі „Басовічча 2001”. Праекты можна дасылаць да 15 чэрвеня 2001 г. па адрасе Radio „Racja”, ul. Cieplia 1/7, 15-472 Biały-stok з прыпіскай „Plakat”.

У родным балоцейку

— Ты, колькі далі табе зялёна? — стаў дапытвацца ў балотнае чарапахі Наівы Міхайлаўны Патавай на з'ездзе чарапах скальны Някем Алексевіч Растврубаў, падобны на бетоннага (ведаецца, у чым справа — шэры, ніякі, панцырь у яго мо і невялікі, але моцны, пакарабачаны ў баях). А Міхайлаўна, хоць і самка, дык таксама цвёрдая, упартая; пасля таго, як Чарап Песень-Нечарапаў, метыс чарапаха балотнага з чарапахай скальнай пакініў сваё добротнае асяроддзе ў балоцінцы (меў там нават субтропічную лазню!), стала кіраўнічай чарапашынай гміны, і не ганіла, і не хваліла, як то вопытная баба, але выказацца ўмела. А вазьмі тут выкажыся, калі пра зялёна пытаюць...

— Вы, Някем Алексевіч, пра салату?

— І-гы, — адгыгынуў на агульназразумелай мове ўсіх чарапах усіх кантынентаў адзін з перадавых інтэлігентных чарапах, шэф міфічнай арганізацыі „За чарапашыну ўніверсітэт Адраджэнне Духоўнае”. — То ж усе ведаюць, што ты прадалася паўднёва-паўночным чарапахам...

— Як я мела прадацца, калі я іхнія мовы ведаць не ведаю?

— Яны ўсюды маюць сваіх агентаў і перакладчыкаў, бухгалтараў і касіраў! Нават у вертыкальных адносінах! — падняў свой пастаўлены ў баях голас субяседнік.

— То ж толькі заступілася я за таго самага... Ну, таго „вырадка ў тыгровай скуры”... Ну, за вашага калегу, што разам бралі вы туло... туло самую... Ну, Балоціну Скальную.

— Фу, малалетка! Я больш забыўся, чым ты ведаеш! Скалу! Скалу Балоцістую мы бралі! Але нават і тады я адчувau, што можа стаць той Вінцусь Бык-Тыгровіч перабежчыкам, у кожную хвіліну! Занадта шчыраваў...

— Перабежчык! То ж мы, чарапахі, па-чарапашынаму ходзім усе, памаленьку! Крок наперад, два крокі ўзад.

Азірнешся, — калі што, галаву пад паху... Закапацца ў муле...

— Не закапацца, а акапацца! Але, калі трэба, уперад!

— З якім лозунгам? Такім, як вы ў апошні час? Апазі-і-іцыя! Камяністата баталістыя ды мокра-марыністыя!

— Не „мокра”, а „макра”! Не смей смяяцца, малалетка! І не ўводзіць у праграму з'езда пастановы пра моладзь! Іхні бог — наркотык, рок, распуста, неадпаведныя шматкі...

— Гэта іхні сцяг быў, ну, гэты самы...

— А мы, вось, кроў пралівалі! Зялёна-чырвоную нашу кроў!

— Не мелі яны дзе яе праліваць? То ж на дэманстрацыях „Крок наперад, крок назад, не іначай!” ды „Два крокі наперад, адзін назад, каб вы зналі”...

— Жыцця не вedaюць! Знаць бы ім, дзе вораг наш!.. Увесь нечарапашын свет супрощае нас. Дык шчыльней нашы рады!.. І хоць прыйдзеца яшчэ не раз падперазацца, яшчэ адну дзірачку праўбіць на поясце...

— Ды ж ва ўсіх чарапах кроў чырвона-зялёна... Адкуль ваш той пояс? Увесь час ходзіце з партупеяй, вось чаму...

— А ты за пазухай твая зялёная ўсе хаваеш! Ну, колькі табе далі, Міхайлаўна, за здраду?

— Я не здрадзіла ні мове чарапашынай, ні сабе, ні народу нашаму багонна-скальнаму...

— Не бі сябе ў грудзі, Міхайлаўна, бо штосьці мякка адгукaeцца! Зараз тая паўднёва-паўночная валюта пасыплецца! Тая салата зялёная, паганае кляймо! Наша дзяржава чарапашына трymаецца на залацістай саломе. Бяры саломіну, трymайся, пані Патава, калі хочаш быць нашай чарапахай! А то пайду-пабягу, скажу Каменнаму-Балотнаму, якая тут у цябе ў канторы багна! Апішу!!! На роднай чарапашынай мове!

Прыват-карэспандэнт
са з'езда чарапах Вандал АРЛЯНСКІ

Рок-гіт-парад

РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 18.00 на хвалях Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыняць уздел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпанюк. Свае прапановы можаце да-сылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Cieplia 1/7, 15-472 Biały-stok*) або па электроннай пошце (*rokhitparad@poczta.onet.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя плёнкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальнym выпускu рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэdnim выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інформацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

35 выпуск, 02.06.2001 г.

1	2	151	Ріма, „Водка”
2	5	135	Н.Р.М., „Паветраны шар”
3	11	126	Кардон, „Званы”
4	7	119	Алесюкі, „Беларусачка”
5	18	103	Зэт, „Нармальна”
6	8	100	Гоман, „Сыну”
7	1	95	Ріма, „Прывык”
8	4	89	Р.Ф. Брага, „Не гавары”
9	9	78	Н.Р.М., „Мы живем някепска”
10	15	72	Зэт, „Баю-баю”
11	13	66	Я нарадзіўся тут, „Нёман”
12	3	59	Р.Ф. Брага, „Рэчанька”
13	14	44	Н.Р.М., „Катлет-матлет”
14	6	39	Ріма, „Дакуль мы будзем”
15	10	36	Крама, „Дай мне шанец”
16	19	34	Кальян, „Беларуская нацыя”
17	16	29	Гоман, „Беларусачка”
18	nn	28	Крыві, „Вол”
19	17	26	Камелот, „Дудар”
20	14	25	Н.Р.М., „Тры чарапахі”

Як галасаваць: песні, якія вам найбольш падабаецца прызначыце 10 балаў, 2 песні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якой дайце 1 бал.